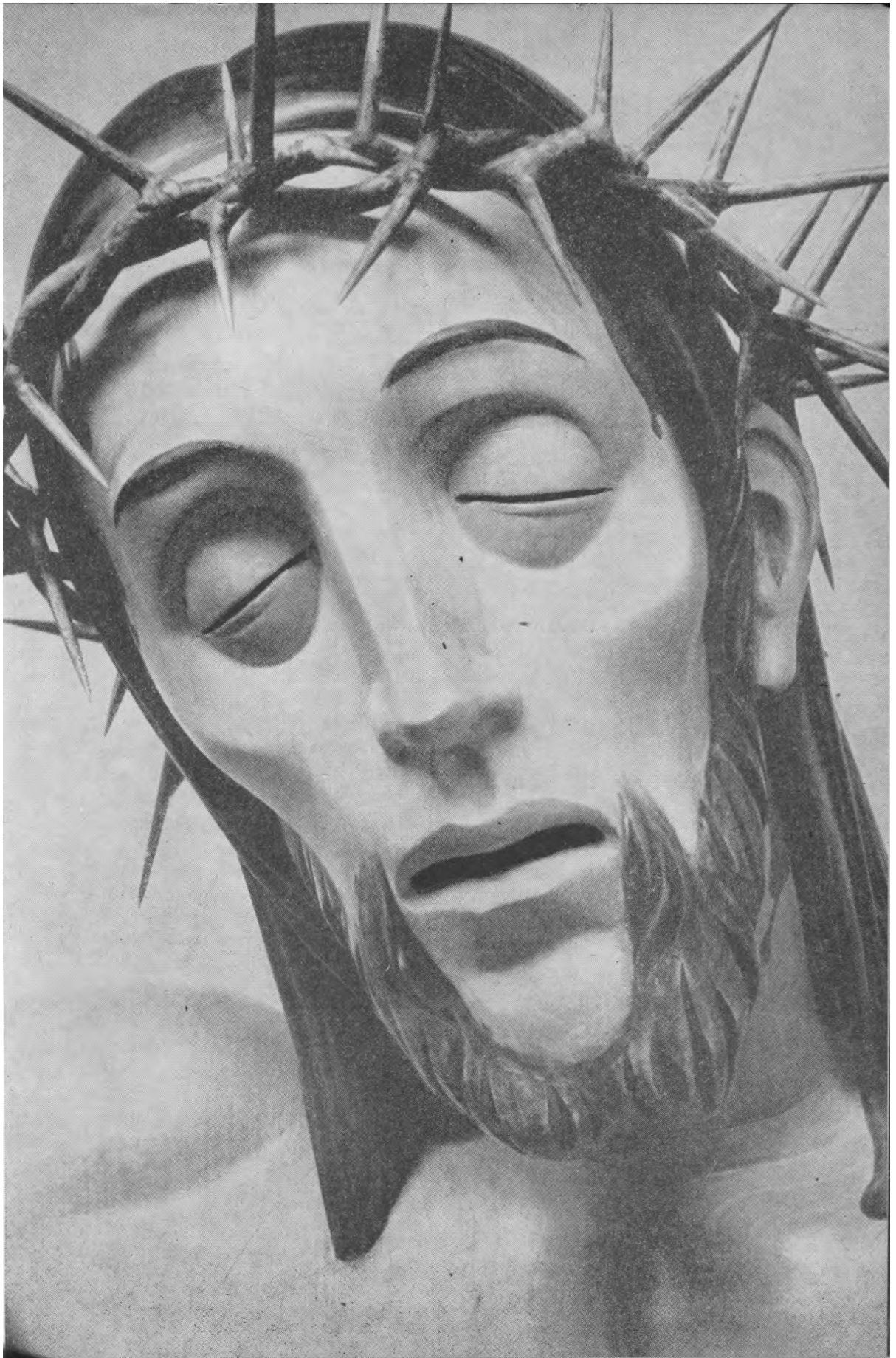

1958 KOVAS
(MARCH)
VOL. IX, NO. 3

KENTĖJIMAS, anot A. Jakšto - Dambrausko,
neturi mums būti lyg sunki našta,
triuškinanti pečius ir slegianti žemyn,
bet lyg tvirta ir kieta uola,
ant kurios galėsime patogiai atsistoti,
kai lipsime į amžinąjį gyvenimą.
O gal kentėjimo kelyje pažengsime dar toliau
ir suprasime jo gilią paslaptį,
kad iš tos uolos galima pasigaminti sparnus,
kuriais jau ir šiame vargingame gyvenime
bus lengva skrajoti virš visų žemiškų skausmų.

MUZIKA - GYVENIMO PALYDOVĖ (I) ALFONSAS GRAUSLYS

“Kultūra — tai sugebėjimas subtiliai pajusti ir išgyventi grožį” (J. London)

Manome, kad šis ir kiti panašūs straipsniai yra mums labai reikalingi ugdyti dvasinei kultūrai. Šiuo klausimu susirūpinti tikrai yra verta. Juk nereikia nieko įtikinėti, nes norintieji matyti patys mato, kaip mūsų aplinkoje dvasinės vertybės yra nedaug branginamos. Nebranginamas ir tasai grožis, kurs, sklisdamas iš geros muzikos, pripildo mūsų dvasią. Nekartą tenka pastebėti, kaip net mūsų besimokąs tremties jaunimas vis labiau ir labiau tolsta nuo tikrojo grožio. Užtenka tik atsukti radiją ar televiziją, kur yra perduodama kokia nors klasikinės muzikos, baleto ar operos ištrauka, ir jaunimas tuojau išbėgioja. Tai rodo grožio jausmo ir dvasinės kultūros nykimą.

Štai dėl ko, neužtinkant šiuo klausimu populiarių straipsnių spaudoje, tenka kad ir nespecialistui, o tik muzikos mylėtojiui kelti spaudoje reikalą daugiau susidomėti muzika. Muzikoje yra tiek dvasių ugdančių pradų, kad ji užsitarnauja tapti nuolatine mūsų gyvenimo palydove.

Dažniausiai iš nesidomaujančio muzika žmogaus lūpų tenka išgirsti pasakymą: "Aš muzikos nesuprantu!" Kitaip sakant — ji į mane neprakalba mane dominančia kalba, todėl ji man nuobodi. Kad taip kalbąs nemeluoja, tai įrodo faktas, kad niekur kitur kokiuose nors susibūrimuose nematai

tiek apsnūdusių veidų, kaip koncerto salėse. Pirm visko tad ir keliu klausimą: *kas yra muzika* ir ko iš jos galima tikėtis bei laukti, kad ją suprastum, ir bendrai, ką reiškia — *muziką suprasti*?

Kai pasiskaitai muzikos klausimais nespecialistui prieinamą literatūrą, pamatai, kad įvairūs muzikai labai įvairiai ją bando aptarti, ir dažniausiai ne tiek aptarti, kiek įvairiais poetiškais posakiais jos veikimą charakterizuoti. Ir nenuostabu. Jei paveikslas ar literatūros kūrinys kiekvieno kitaip išgyvenamas, tai tuo labiau muzika, tasai tekas ir sruvenas menas. Jei kiekviename mene yra paslapties (nes jei paslapties nebūtų, jis visus vienodai veiktų), tai *muzikoje, tame neapčiuopiamiausiame mene, yra daugiausiai paslapčių*. Jei kiekvieną meną veikia jį kuriančiojo slaptą pasąmonė, tai tos pasąmonės veikimą labiausiai galima pajusti muzikoje. Štai kodėl, atsidūrus tos gamtinės paslapties akivaizdoje, pirmoji neįpratusiam į muzikos klausymą reakcija — "nesuprantu".

Kadangi muzikoje, šiaip ar taip, pasireiškia kompozitoriaus meilė įvairių garsų suderintam pasauliui, tai kai kurie sako, kad muzika — tai šventė ausims. Gera muzika, anot jų, sukliudo galvojimą apie visa kita, kas nėra ji. Ji apvalo dvasią nuo visokių jausmų, ir lieka tik vienas palaimos

jausmas. Nenuostabu, kad vienas didžiausių muzikos brangintojų, rašytojas G. Duhamel tvirtina: "Tarp esminių tikrosios prabangos pradų aš pirmoje vietoje statau tylą ir muziką." Išeidamas iš to paties principo, kad muzika yra šventė dvasiai, kitas tvirtina, kad muzika — tai garsų architektūra. Garsų, kurie kalba, juda, šoka. Muzika — tai tonais išreikšta sielos poezija. Todėl kai kurie Chopin'o biografai vadina jį "pianino poetu". Šioje muzikos sąvokoje yra daug tiesos, nes tikra poezija dvelkia tuo viduriniu muzikalumu, kurį tikri poezijos mylėtojai tuojau pajunta. Muzikai skambant, jos fone, tartum veidrodyje, pradeda kilti neaiškūs svajonių pavidalai ir, vieno kompozitoriaus kūrinio pavadinimą prisimenant, tartum iš vandens pradeda kilti paskendusios katedros varpų garsai. Kompozitorius savo sieloje pamato viziją, kurią bando išreikšti muzikos garsais.

Kai kurie, atsimindami, kad nevieną muzikos kūrinių yra pažadinusi meilė (laiminga ar nelaiminga), ką rodo kūrinių dedikacijos, sako, kad "klausyti muzikos — tai savo meilės objektą dar labiau mylėti... tai žiūrėti į akis, kurių blizgėjimą mylime, tai girdėti mylimą balsą." Kad bent pirmuose kilnios meilės tarpsniuose gėlės ir muzika vaidina nemažą vaidmenį, tai žino visi.

Vis gilesnės muzikos sąvokos ir prasmės ieškodami, muzikos mylėtojai menininkai prieina išvadą, kad muziką savo garsais atspindi tą nematomą dvasinį pasaulį, kurs yra mumyse. Ji bando sava kalba išsakyti tą Neišsakomąjį, kurio aptarimui kasdienės žmogaus kalbos neužtenka. P. Claudel yra pasakęs, kad Dievas, savo malone esąs žmoguje, yra "kažkas,

kas yra manyje didesnis už mane". Kaip tik tie didieji kompozitoriai, kaip Bachas, Mozartas, Beethovenas, to Kažkieno veidą, kurį jie mato atsispindintį savo prigimtyje, bando išreikšti savo muzika. Anot vieno poeto, Dievas kalba į žmogaus ausį, ir tai žino muzikai, ir tik jiems tai yra nenuginčijama tikrovė. Ir visa tai prisiminus, galima visai teisingai sakyti, kad muzika — tai Dievo regėjimas.

Palikdami kiekvienam muzikos mylėtojų ir klausytojų jos paslapties sąvoką individualiai aptarti, pažiūrėkime, ko galime iš muzikos laukti ir kaip ją suprasti. Dauguma, kurie muzikos klausimais mažai nusimano, ieško joje tokio pat turinio, kaip ir kituose meno kūriniuose. Jie norėtų kiekvienam kompozitoriaus kūrinys matyti kokį nors konkretų jo pergyvenimą, įvykį ar idėjos išreiškimą. Užtat jiems tiek daug sako muzikinio kūrinio konkretus pavadinimas. Kai vietoje tokio pavadinimo jie tesuranda technišką muzikalinį terminą ar kūrinio numerį, jie sumišę tokiam kūrinys nieko neranda. Jie norėtų sužinoti visus žinomus ar nežinomus užkulisinius kompozitoriaus gyvenimo įvykius, manydami, kad tuo būdu suras raktą, kuris padės įsiveržti į jų muzikos paslaptį ir turinį. Tačiau reikia pasakyti, kad tokiu keliu eidami, jie nedaug muzikos supratime pažengs, nors, kad ir nevykusi būdu savo vaizduotę sužadindami, muzika šiek tiek susidomės.

Tiesa, reikia pasakyti, kad bent kai kurių kompozitorių gyvenimas ir jo nuotaikos atitinkamai nuspalvina ir jų kūrybą. Juk yra daugiau ar mažiau tiesos O. Wilde pasakyme, kad "kiekvienas autorius save vaizduoja", ypač tai tiesa, kai galvojame, kad muziko asmenybė duoda jo muzikai charakte-

V. K. Jonynas
Šv. Kazimieras

ringą pobūdį. Bet ieškoti glaudaus ryšio tarp kompozitoriaus gyvenimo įvykių ir jo kūrybos, norėti, kad tie įvykiai būtų jo kūrinuose vaizduojami, nėra jokio rimto pagrindo. Gali nebūti kompozitoriaus gyvenime jokių didesnių audrų bei sukrėtimų, o vis dėlto jo muzika gali būti audringa. Nebūtinai muzikui pergyventi aistras, kurias jis nori atvaizduoti. Pvz., Bacho šeimos gyvenimas buvo labai ramus, tvarkingas, be jokių sukrėtimų, tačiau

jo muzika yra turiningiausia muzikaliųjų formų atžvilgiu. Schubertas nepergyveno nė vienos apčiuopiamos, su visomis pasekmėmis meilės, o vis dėlto jo dainų melodijos yra pačios gražiausios šios rūšies srityje. Muzikos kūrybai, atrodo, yra daug svarbesnis turtingas svajonių pasaulis negu konkretus aistros pergyvenimas. Štai dėl ko drauge su muzikos žinovais galime tvirtinti, kad *išorinio ar vidutinio kompozitoriaus gyvenimo faktai*

yra tik progos, kurios jį nekartą pažadina kūrybai, bet muzikos kūriniai neturi uždavinio ir net priemonių tas progas vaizduoti.

Tie matomi išgyventi įvykiai tai tik proga kompozitoriui prieiti prie nematomų dalykų. Kai kada muzikos kūriniui duodami pavadinimai nieko neduoda pačiai muzikai ir jos nepaaiškina, greičiau galima sakyti, kad pati muzika tuos pavadinimus vaizduotei paryškina. Dainos žodžiai muzikos nepaaiškina, bet jie patys yra muzikos atgaivinami. Todėl čia tinka prisiminti Mozarto žodžius, kad "poezija turi būti paklusni muzikos duktė".

Kad melodija neturi savyje jokių nemuzikalių prasmų, įrodo tas faktas, kad tai pačiai melodijai nekartą yra taikomi visai skirtingų ir net priešingų temų žodžiai. Pvz., muzikos žinovai nurodo, kad kompozitoriaus R. Schumann'o dainos "Moters meilė" ir gedulingų Mišių introito melodijos pradžia yra ta pati. Jei kiekvienas muzikos sakiny, jei taip galėtume išsireikšti, turėtų savo konkrečią prasmę ir mintį, kaip mes tai suprantame gyvenime, tai po juo tegalėtų būti parašyti tik vienos prasmės žodžiai. Todėl, anot Stravinskio, "muzika negali ko nors reikšti; tai nepriklauso prie jos vidaus savybių".

Jei taip, tai ką reiškia muziką suprasti? Kur glūdi klausomos muzikos prasmė? Muziką suprasti nereiškia, kad reikia būti muzikos specialistu ir būtinai mokėti gaidas skaityti. Gali kitas visa tai puikiai mokėti ir vis dėlto muzikos nemėgti, jos labai retai klausytis ir klausant jokio gilesnio atgarsio savo dvasioje nejusti. Muziką supranta tas, kas, jos klausydamasis, gali pamiršti save ir visą aplinką. Muziką supranta tas, kas jos pasiilgsta,

kas, jos klausydamasis, džiaugsmą pergyvena, kas junta, kad muzika kažką jo viduje keičia. O visa tai įvyksta tada, kai mūsų dvasios pasaulis muzikos atžvilgiu darosi tartum vis tobuliau rezonuojanti patalpa. Mūsų dvasios pasaulis muziką supranta, *kai į ją reaguoja rezonansu, o tasai rezonansas — tai mūsų viduje muzikos klausymo pažadintas muzikalumas.*

Gera muzika sužadina muziką ir mumyse. Jos prasmė yra muzikalinti mūsų vidaus pasaulį. Ir to užtenka. Muzika nieko daugiau nereiškia ir neturi tikslo žadinti jokių konkrečių jausmų. Muzikos klausymu sumuzikalintas žmogus įdeda savo jausmą į klausomą muziką. Klausytojas muzikoje išgirsta tą stovį, kuriame jis pats yra, arba išgirsta tai, ką jis nori girdėti. Štai kodėl, tos pačios muzikos klausydamas, vienas palenkiamas į liūdesį, o kitas pajunta džiaugsmą. Šiuo atžvilgiu muzika yra tikra burtininkė. Muzikos nesuprasti ir nieko iš jos negauti gali tik tie neskaitlingi žmonės, kurie neturi jokio muzikalumo, jokios muzikalinės klausos, ir niekad net nėra bandę jį savyje pažadinti.

Muzikalindama vidaus pasaulį, *muzika veikia visą žmogų ir jo gyvenimą.* Šią veikimą ir tą muzikos galią suprato jau gili senovė, kai graikai savo legenda apie Orfėjų vaizdavo jį savo daina, stygų instrumento lydimu, užburiantį akmenis, medžius ir žvėris. O ir Platonas yra pastebėjęs, kad "ritmas ir harmonija giliausiai įsiskverbia į sielos vidų ir jį stipriausiai pagauna". Visa tai apibendrinami, galime sakyti: muzika kilnina, dorina ir veda žmogų į Dievą.

Muzika, tartum švaraus vandens srovė, mus ramina ir dvasiniai atgai-

vina. Ji, tartum šviesos spinduliai, mus peršviečia ir nuskaidrina. Nekartą, kai klausaisi Mozarto ar kito muziko kūrinį, pastebi save nušvitusį ir besišypsantį. Neveltui minėtasis G. Duhamel savo entuziastingą knygą apie muziką pavadino: "La musique consolatrice". Tad visiškai teisingai H. Hesse sako: "Pažvelgimas į žvaigždėtą dangų ir ausys pilnos muzikos prieš einant gulti — tai geriau miegui negu migdomieji vaistai."

Muzika, padėdama mums bent valandėlei užmiršti save, yra didelė palaima. Uždarymas savo įgimtame egoizme, matymas ir garbinimas tik savęs — tai mūsų nelaimė ir prakeikimas visai aplinkai. Padėdama išeiti iš savęs, muzika, kad ir netobulai, kad ir netiesioginiai, mus rengia artimo meilei.

F. Mauriac tvirtina, kad susitelkimas prie muzikos padeda cementuoti ir šeimos gyvenimą. Jei vedusieji nesugyvena, tai, rasdami muzikoje užsimiršimą ir bent laikinai vienas kitą pamiršdami, jie pailsi. O jeigu jie sugyvena ir mylisi, tai bendras grožio pergyvenimas, kaip rodo patyrimas, juos dar labiau jungia ir jų meilę didina.

Geros muzikos dažnai klausant, ilgainiui žmogus pradeda justi, kad kažkokie nauji pasauliai atsiveria prieš jį, kad tą didįjį "garsų krikštą" (Duhamel) gaudamas, jis kilnesnėmis akimis pradeda į viską žiūrėti. Ne ką

kita, anot Rachmanovos, turėjo justi ir Dostojevskis, kai sakė: "Ar gali būti gražesnis uždavinys, kaip muzikos pagalba žmones iš purvo kelti?" (Der Grosse Suender). "Muzika tarnauja poilsiui, auklėjimui, dvasios ir širdies pažadinimui ir sielos išlaisvinimui nuo aistrų" (Aristotelis). Net Bažnyčios Tėvai yra pastebėję ir pareiškę dorinančią muzikos galią. Žinomu iš anų laikų kilusiu posakiu, "kas gieda, tas dvigubai meldžiasi", jie skatino muziką bažnyčiose.

Pagaliau "muzika paruošia filosofijai" (Platonas), kitaip sakant — išminčiai. Ji yra kelias į Aukščiausiąją Išmintį. Juk tasai faktas, kad muzika *muzikalina* žmogų, reiškia, kad ji tvarko ir harmonizuoja jo vidaus galias. Jei dar prisiminsime, kad didieji muzikai yra genijai arba mįslės, kurioms natūralaus paaiškinimo nėra, ir kad tai mįslei paaiškinti visai išmintingai kyla klausimas: ar tik genialumas nėra tasai apčiuopiamas taškas, kuriame žmogus natūraliai susilieja su Dievu, — jei visa tai prisiminsime, tai ar, klausydami jų muzikos, ir mes patys neatsistosisime Dievo akivaizdoje?

Štai kodėl yra buvę krikščionybės istorijoje kilnių asmenybių, kurios, dirbdamos religinio apaštalavimo darbą, naudojo ir kilnios muzikos priemonę. Nenuostabu, kad ir Senojo bei Naujojo Testamento religinis kultas yra pilnas muzikos.

KAZIMIERINIAI

ESENIAI pasirodžiusioje knygoje prof. Z. Ivinskis apie šv. Kazimierą rašo, kad jis esąs “kontrastų šventasis”: lietuvis, o vadinamas lenku; politikos atsisakęs, o politikai reikšmingas; ramiai gyvenęs, o po mirties be ramybės; garsus, o žinių mažai palikęs; lietuvių tautoje garbinamas, bet likęs pamirštas. Šiais metais mes švenčiame šv. Kazimiero gimimo 500 metų sukaktį. Jo garbei pašvenčiame ištisus metus, norėdami jį geriau pagerbti, daugiau su jo gyvenimu susipažinti, plačiau jo garbinimą tarp lietuvių paskleisti. Bet ar nėra pavojaus, kad ir čia gali įvykti kontrastas? Gal ir po visų iškilmių minėjimų, straipsnių ir kalbų jo gyvenimas mums nebus labiau pažįstamas, nes bus rašoma ir kalbama apie viską, tik ne apie jo gyvenimą. Būtų tikrai naudinga ir gražu, kad kas nors imtųsi darbo ir parašytų šiek tiek platesnę ir išsamesnę jo gyvenimo istoriją, kurios iki šiol neturime. Yra nupiešta keletas šventojo paveikslų, bet gal nė vienas nėra pakankamai artimas net mūsų tautos dvasiai nei šv. Kazimiero charakteriui, todėl labai laukiame, kad ir dailininkai kazimieriniais metais šioje srityje padirbėtų, kad susilauktume bent vieno paveikslo, tinkamo ir bažnyčioje pakabinti ir savo gyvenamus namus papuošti.

Literatūros apie savo tautos šventąjį beveik neturime. Neskaitant atskirų straipsnių laikraščiuose ir žurnaluose, yra pasirodžiusios tik dvi brošiūrėlės: viena A. Aleknos, išleista dar Lietuvoje, o kita S. Sužiedėlio, išleista Vokietijoje. Kadangi šie autoriai neturėjo galimybės pasinaudoti pagrindiniais istorijos šaltiniais, tai ir jų rašiniuose vis pasitaikydavo istorinių klaidų. Tik prieš porą metų prof. Z. Ivinskis mums pateikė maždaug 200 puslapių studiją, kruopščiai pasirausęs Vatikano archyvuose. Ši studija atnešė šiek tiek šviesos kai kuriuose neaiškiuose šv. Kazimiero gyvenimo klausimuose, bet šios šviesos dar toli gražu nepakanka, kad šventasis Lietuvos karalaitis atsistotų prieš mus toks, koks jis iš tikrųjų buvo.

Mes, lietuviai, šv. Kazimiero tautybe neturėtume abejoti, bet vis dėlto, kai iš kitur yra varoma propaganda už šventojo lenkišku-

METAI

JUOZAS VAIŠNYS, S. J.

mą, mūsų jaunimas nežino, kurios pusės klausyti. Bet kiekvienas objektyvus istorikas turi pripažinti, kad šv. Kazimiero gyslomis netekėjo nė lašelis lenkiško kraujo. Jo tėvas buvo tikras lietuvis, kilęs iš didžiųjų Lietuvos kunigaikščių dinastijos, o motina buvo austrė, Albrechto II duktė Elzbieta, Iš Habsburgų giminės. Kad jo tėvas, būdamas didysis Lietuvos kunigaikštis, drauge buvo ir Lenkijos karalius ir kad šventasis gimė Krokuvoje (1458 m.), neduoda jokio pagrindo manyti, kad jis buvęs bent dalinai lenkas. Ar šv. Kazimieras kalbėjęs lietuviškai, yra sunkesnis klausimas. Tačiau žinant, kad jo tėvas puikiai mokėjęs lietuvių kalbą ir kad šv. Kazimieras, kaip istorikai sako, buvęs labai gabus kalboms, galima manyti, kad jis buvo pramokęs ir lietuviškai.

Iki šiol knygose ir straipsniuose vis būdavo rašoma, kad šv. Kazimieras miręs Vilniuje, bet prof. Ivinskis savo minėtoje knygoje neabejodamas teigia, jog tai esanti klaida — šventasis yra miręs Gardine, tik palaidotas Vilniuje (1484 m.). Taip pat kai kas rašo, kad šioje karališkoje šeimoje buvę trylika vaikų, tačiau atrodo, kad buvę tik dvylika: šeši berniukai ir šešios mergaitės, kurių viena mirusi, dar maža būdama. Šv. Kazimieras buvęs antras iš eilės sūnus. Už jį vyresnis buvo Vladislovas, 1471 m. tapęs Čekijos karalium, o po šventojo mirties jam tekusi ir Vengrijos karalystė. Vyresnė už šv. Kazimierą buvo ir Jadvyga, ištekėjusi už Bavarijos kunigaikščio Jurgio. Ir visos kitos seserys ištekėjo už vokiečių kunigaikščių: Ona — už Pomeranijos kunigaikščio, Sofija — už Brandenburgo markgrafo, Elzbieta — už Liegnitzo kunigaikščio ir Barbora — už Saksonijos kunigaikščio. Jaunesnieji šv. Kazimiero broliai taip pat pasipuošę garbės karūnomis: Aleksandras ir Zigmantas buvo Lietuvos didieji kunigaikščiai ir Lenkijos karaliai, Jonas Albrechtas buvo Lenkijos karalius, o jauniausias brolis Fridrichas buvo Krokuvos vyskupas ir Gniezno arkivyskupas, vėliau tapęs kardinolu.

Mūsų šventasis žemiškosios karūnos laisvai atsisakė, bet laimėjo dangiškąją, kuri jį daug aukščiau iškėlė už jo brolius. Dangiškoji karūna jau ir šioje žemėje paprastai yra labiau gerbiama ir

ilgiau nepamirštama. Apie šventojo brolius ir seseris dabar tik istorikai tebekalba, o šv. Kazimieras yra gerbiamas ir pažįstamas viso katalikiškojo pasaulio. Jo broliai, buvę didieji Lietuvos kunigaikščiai, dabar jokios įtakos Lietuvai neturi, o šventasis tebėra ypatingas jos globėjas.

Prof. Ivinskis savo minėtoje studijoje sako, kad jam nepasisekė Vatikano archyvuose surasti šv. Kazimiero kanonizacijos bulos. Dėl to kai kurie, paskaitę jo knygą, pasako: “Turėjome vieną savo tautos šventąjį, o dabar ir to netekome!” Kai kurie abejoja, ar jis kada nors yra paskelbtas šventuoju, jeigu Vatikane nėra jo kanonizacijos bulos. Tačiau tokiems abejojimams nėra jokio pagrindo. Tai bulai žūti galėjo būti įvairių rimtų priežasčių. Pvz., ją galėjo pražudyti ir Lietuvos pasiuntiniai, veždamiesi iš Romos į Lietuvą. Ją galėjo pagrobti kareiviai garsaus Romos apiplėšimo metu 1527 m. (Sacco di Roma). Tada buvę daug brangenybių ir dokumentų iš Vatikano pagrobta ir sunaikinta.

Kad Kazimierą Bažnyčia paskelbė ir laiko šventuoju, ir be tos bulos turime pakankamai dokumentų. Dar nepraėjus nė dvidešimčiai metų nuo šv. Kazimiero mirties, popiežius specialia bula suteikia atlydus tiems, kurie aplankys Vilniuje koplyčią, kurioje šventasis buvo palaidotas. Buloje yra rašoma ir apie stebuklus, įvykusius jo užtarimu. Lietuvos kunigaikščiai, šventojo broliai, rašė popiežiui ilgus laiškus, prašydami brolių paskelbti šventuoju už gilų jo tikėjimą ir nepaprastai kilnų gyvenimą. Panašius laiškus yra rašę ir Vilniaus pranciškonai, išvardindami jo heroiškas dorybes. Rašė ir Vilniaus vyskupas, papasakodamas apie šv. Kazimiero stebuklus ir prašydamas popiežių jį paskelbti šventuoju. Popiežius Leonas X pradėjo kanonizacijos bylą. Jis nusiuntė savo legatą vysk. Z. Ferreri į Vilnių surinkti žinias, viską smulkiai ištirti ir surašyti. Po savo studijų ir apklausinėjimų legatas parašė knygelę, vardu “Vita Beati Casimiri”, kurioje išskaičiuoja mūsų šventojo dorybes: teisingumą, santūrumą, skaistumą, dvasios tvirtybę, išmintį. Taip pat aprašo jo atgailos gyvenimą: vilkėjęs ašutinę, mąstęs apie Kristaus kančią, miegojęs ant plikos žemės, pasninkavęs, meldęsis prie uždarytų bažnyčios durų. Taip pat kalba ir apie stebuklus, įvykusius po šventojo mirties.

Manoma, kad Leonas X, gavęs šias legato Ferreri žinias, kanonizavo Kazimierą 1521 m. pabaigoje. Kad nėra rasta šios kanonizacijos dokumentų, gal galima aiškinti ir taip, kad Leonas X mirė 1521 m. pabaigoje, todėl gal jis nespėjo visko kaip reikiant sutvarkyti, bet galėjo Kazimierą paskelbti šventuoju koku nors “greitesniu” būdu, nesilaikydamas visų oficialumų ir manydamas

tai vėliau atlikti. Taip galima manyti, atsimenant, kad popiežiaus Klemenso VIII brevėje, kuria 1602 m. buvo atnaujintas šventojo kultas, yra sakoma, kad “popiežiaus Leono X jis buvo įrašytas į šventųjų skaičių”. Klemensas VIII tokių žodžių į savo brevę nebūtų įrašęs, jeigu nebūtų buvęs tikras jų teisingumu, nes, kaip L. Pastorius savo garsioje popiežių istorijos knygoje sako, Klemensas VIII kanonizacijos procesus pravedavo nepaprastu kruopštumu, todėl tokiam svarbiame dalyke negalėjo būti lengvapėdiškas. Taip pat šis popiežius labai gerai pažinojo visus Lietuvos reikalus, nes jis pats yra buvęs Lietuvoje prieš savo išrinkimą popiežium. Toliau, 1621 m., popiežius Paulius V paskelbia šv. Kazimiero kultą visai Bažnyčiai (iki šiol jis buvo apribotas tik Lietuvai ir Lenkijai), įrašydamas jo apeigas į mišiolą ir brevijorių. Todėl visi šie popiežių dokumentai yra daugiau negu pakankami išsklaidyti kiekvienam abejojimui, ar Kazimieras buvo Bažnyčios paskelbtas šventuoju.

Iš visko aiškiai matyti, kad Klemensas VIII papildė tas ceremonijas, kurių trūko ankstyvesnei kanonizacijai. Buvo Romoje pagaminta ir šventojo vėliava, kuri buvo nuvežta į Lietuvą. Vilniuje buvo atidarytas šventojo karstas. Po šimto dvidešimt metų jo kūnas rastas labai gerai išsilaikęs. Karste atrasta ir šv. Kazimiero labai mėgiama maldelė “Omni die dic Mariae”, kas rodo, kad jis buvęs labai uolus Marijos garbintojas.

Šv. Kazimiero kultas greitai paplito po visą pasaulį, o ypač įsigalėjo Lietuvoje, kuri jį pasirinko ypatingu savo globėju. Jo galingą globą ji pajuto daugelį kartų. Taip pat ir Lietuvos skautai nuo pat savo įsikūrimo pradžios šv. Kazimierą pasirinko savo dangišku globėju, o prieš keletą metų popiežius jo globai pavedė visą Lietuvos jaunimą. Kazimiero šventas gyvenimas taip pat atrodo kontrastas. Jis gyveno apsuptas prabangos, nuo mažens buvo pratintas siekti žemiškos garbės, bet prabanga ir žemiška garbė jo nesuviliojo. Karališką karūną jis išmainė į skaistumo leliją ir galvojo tik apie tą karūną, kurią galės dėvėti amžinai. Jo senelis Jogaila pusę savo amžiaus dar buvo pagonis, o anūkas jau suspėjo iškilti į altorių garbę. Žmogaus skridimo aukštyn negali sutrukdyti jokios aplinkybės, nors jos atrodytų ir sunkiausios; tereikia vieno dalyko — noro. To noro mūsų šventajam netrūko, todėl šiandien ir lenkiasi jam visas katalikiškas pasaulis. Prieš penkis šimtus metų jis išvydo pasaulį, trumpai sušvito lyg meteoras ir nuskrido. Nuskrido ten, kur gali geriau rūpintis savo mylima Tėvyne. Šie kazimieriniai metai gal mus labiau suartins su lietuvių tautos vieninteliu šventuoju, paskatins sekti jį dorybių keliu ir gal labiau priartins mūsų tautos laisvę.

prie šeimos židinio

VISUOMENĖ IR ŠEIMA

SIMAS SUŽIEDĖLIS

Fridrichas Wilhelmas Foersteris, vokiečių pedagogas, dabar jau senukas, gyvenęs New Yorke, yra parašęs veikalą, verstą ir į lietuvių kalbą: "Amžinoji šviesa ir žmonių tamsybė". Tame savo veikale, rašytame dar prieš antrąją Didįją Karą, rodo žmonių ydas ir įsivyravusias klaidingas pažiūras šeimoje, tautoje, visuomenėje ir valstybėje; žodžiu — žmonių klydinimą tamsoje, tai statydamas Kristaus mokslo šviesoje. Visa suimdamas draugėn, Fr. W. Foersteris rašo:

"Šiuo metu, kai atskiras žmogus yra įpainiotas į dideles bei mažas pasaulio organizacijas ir bendruomenes, kad tvarkos, sutarimo, drausmės ir ištikimybės vardan tarnautų visų karui su visais ir moraliniam chaosui, jisai yra aukščiausio angelų choro šaukiamas vaduotis iš to sąmyšio ir leisti visų daiktų Kūrėjui perkurti į naują žmogų, pripildytą Šventosios Dvasios, be kurios negali egzistuoti nei šeima, nei valstybė, nei tautų bendruomenė."

Iš tų Fr. W. Foersterio žodžių, o taip pat iš dabarties mūsų stebėjimo ir patyrimo, yra aišku, kad mūsų lai-

kų žmogus yra per daug įtrauktas ir pats išitraukęs į drumstų kolektyvinį gyvenimą — nuėjęs per toli viena savo prigimtios kraštinės — socialinės. Tuo tarpu žmogus yra ne tik tai visuomeninė arba socialinė būtybė, bet ir individualinė, savaranki, skirta savam gyvenimui. Bet ir šia linkme žmogus gali nueiti iki kraštutinybės. Nelengva rasti deramą vidurį, kaip lovą sename graikų pasakojime Prokrusto pastogėje: lova būdavusi pakeleiviams tai per trumpa, tai per ilga — ir tasai pabaisa arba nukirsdavęs galvą arba ją tempdamas nutraukdavęs. Kiekviena kraštutinybė žmonėms daro žalą, bet jie gyvena tarp prieštaravimų ir tarp jų blaškosi.

Individualinis kraštutinumasis visuomenėje kuria ir palaiko vadinamąją kapitalistinę santvarką, kuri daugiau paiso atskirų asmenų interesų. Toji kraštutinybė iššaukia priešybę — socialistinę santvarką, kuri atskirus asmenis nustelbia. Savo aštriausią viršūnę yra pasiekusi sovietiniame kolchoze. Kaip kokia laikrodžio švytuoklė, žmogus siūbuoja tarp didžiojo žmo-

nijos kolchozo ir savo individualinės būties.

Vidurį sudaro šeima, kuri yra per siaura visuomenei, bet pakankamai plati asmeniui. Ji neša palaimą, patenkindama ir visuomeninius ir asmeninius žmogaus prigimties polinkius, bet juos geriausiai patenkina tada, kai žmonės dar leidžiasi perkuriami ir įkvepiami Šventosiom Dvasios.

Jeigu žmonėms yra bloga visiškai paskęsti masėje, bet nėra gera ir visiškai užsidaryti savyje, tai pravartu sužinoti, iš kur atsiranda tos dvi kraštutinybės ir kaip jos šeimyniniame gyvenime gali būti aplygintos.

*

Gyvas žmogus veikia visa savo būtybe ir visais savo polinkiais. Šiuo atžvilgiu nedaug kuo išsiskiria iš kitų gyvų būtybių, vadinamų individų. Individas — lotyniškai individuum — reiškia tai, kas nepadalyta, kas sudaro vienybę ir dėl to visas veikia kartu. Bet žmogus yra "aukštesnės rūšies individas, apdovanotas protinga prigimtimi... pasižymįs laisve ir protu" (St. Šalkauskis). Tokį individą vadiname asmeniu. Visi asmenys yra individai, bet ne visi individai yra asmenys: pvz., arklys yra individas, bet nėra asmuo, nes jam trūksta proto ir laisvės. Neprotingų individų laisvę suvaržo gamta, kuri juos laiko savo tvarkoje. Žmogus turi laikytis tvarkos savo protu.

Kol žmogus yra visai arti gamtos, tai ir jisai stipriau reiškiasi kaip individas. Jo individualiniai ir bendruomeniniai polinkiai beveik susilieja. Pavyzdžiui, gyvenant primityvioje gamtos sąlygose, gentis savo papročiais žmones taip sumezga, kad jų savarankus ir bendras gyvenimas beveik sutampa. Žmogus nugrimsta kitų individų

masėje, nuo jos priklauso ir su ja gyvena. Tai mums liudija istorija, kai žmonės dar gyveno gentimis, iš kurių išaugo tautos, ir tai žinome iš dabarties mažakultūrų tautų gyvenimo. Jų gyvenimas yra palenktas gyvybei išlaikyti ir gamtos nemalonei atsispirti; yra tykomas kiekvienam žingsny pavojam, tad žmonės laikosi didesniame būry, mažai kuo vieni iš kitų išsiskirdami. Išsiskyrimas reikštų greitą mirtį.

Kai bolševikai dabar sąmoningai organizuoja žmonių mases, tai jas pažemina į primityvų gyvenimą: žmonėms terūpi, kaip pavalgyti ir apsiręngti. Bolševikai palieka žmonėms tik tiek individualumo, kiek jo palieka neprotingoms būtybėms gamta, nes žmonės vergiškai surakina į kolchozinį gyvenimą, it kokią bandą. Tai yra viena iš pavojingiausių ir kraštutiniausių pavojų socialiniame žmonių gyvenime.

Kitu kraštutiniu žmogus gali nueiti kaip asmuo. Asmenys sudaro jau nebe masę, o visuomenę. Visuomenė yra žmonių visuma, susieta bendrų interesų ir protingų motyvų. Žmogus kaip individas yra masės dalelė, gi žmogus kaip asmuo yra laisvas ir protingas visuomenės narys. Bet būdamas laisvas ir turėdamas stiprų savo asmens pajutimą, gali nesiderinti prie bendrųjų visuomenės interesų, paisyti tiktai savęs ir nueiti kraštutinio individualizmo keliu. Tokiu keliu patraukęs, paneigia kitą žmogų, savo brolių, kuriam nusikalsta neteisingumu ir stoka artimo meilės: neteisingumu, nes gyvena visuomenėje, naudojasi kitų žmonių talkos darbu, o pats iš jo išsijungia; meilės stoka, nes, mylėdamas tiktai save, pamiršta pareigą mylėti ir kitą. Kiekvienoje žmonių bendruomenėje atskiras asmuo ką nors iš jos

Nemaža Lietuvos miestų ir miestelių
yra pasirinkę šv. Kazimierą savo herbams

gauna ir kuo nors turi atsilyginti. Jisai negali laikytis visiškai vienas net ir kultūringame krašte. Dėl to kiekvienam yra pareiga suderinti savo individualinius ir socialinius polinkius. Tam tikslui pirmiausia tenka atsiremti šeima.

*

Šeima įsiterpia tarp asmens ir visuomenės. Tie asmenys, kurie yra linkę būti per daug individualūs, net asocialūs, savy užsidarę, šeimos yra verčiami išsitempti ir daug kur savęs

išsižadėti. Gi tie žmonės, kurie iš jaunų dienų įpranta per daug bendrauti su kitais, būti drauge ir net skęsti masėje, šeimoje yra verčiami susikaupti, susivaldyti ir grįžti daugiau į save. Abu kraštutiniai po šeimos stogu aplyginami, nes šeima yra tartum mažoji visuomenė. Ji prasideda dviejų asmenų susitarimu bendrai gyventi ir dirbti, bet pamažu išauga į šeimyną, kuri maždaug apima visa, ką ir visuomenė: vyresniąją ir jaunesniąją kartą, vyrus ir moteris, vadovus ir vadovaujamus. Juo kuri šeimyna yra gausingesnė, juo bendri jos interesai yra didesni bei įvairesni, o tuo pačiu ir auklėjamoji šeimos reikšmė didesnė. Didesnėje šeimoje mažiau išauga uždarų egoistų, o daugiau paslaugių kitiems. Ta paslauga ir meilė prasideda nuo savųjų.

Savųjų meilė šeimos židinį suglaudina tvirtesniu išvidiniu ryšiu, kurio stinga platesnei visuomenei. Šeimos nariai įauga vieni į kitus. Jų išsklaidymas, nelaimės ar konfliktai giliau ir skaudžiau išgyvenami, dažnai ligi tragizmo, kuris nevisada apsireiškia regimu būdu. Kuo stipresni susidaro tie išvidiniai šeimos ryšiai, tuo stipresnė būna ir visuomenė, nes jaunoji karta labiau įpranta rūpintis ne tik savimi, bet ir kitais. Iš pakrikusių šeimų tegali išaugti nesocialus gaivalas, visuomenę drumsčiąs savo nusikaltimais. Jų šaknys prasideda šeimoje, kuri yra pašaukta būti visuomeninio auklėjimo veiksmu, bet savo uždavinio gali gerai neatlikti.

Gera šeima visuomenei tiesia tvirtus pagrindus, nes ko reikia platesnei visuomenei, tai reikalinga pirmiausia šeimai. Joje neturi stigti pagarbos autoritetui arba tėvams ir vyresniesiems arba broliams ir seserims, susiklausy-

mo, pasiaukojimo, drausmingumo, taikumo, paslaugumo ir kitų visuomeninių dorybių. Tas dorybes ugdyti šeimoje susidaro natūralios sąlygos, nes susieina tėvų ir vaikų tarpusavio meilė ir rūpinimasis vieni kitais. Tikrai tie savi rūpesčiai neturi išaugti į siaurą šeimyninį egoizmą. Tėvai privalo mokyti vaikus, kad yra dalykų ir aukštesnių už šeimos interesus; turi pratinėti aukotis kitiems ir organizacijos reikalams; aiškinti visuomeninio gyvenimo neišvengiamumą, visuomeninių dorybių reikalą, visuomeninio veikimo svarbą ir kt. Tai nėra kažkas svetima šeimai, nes ji gyvena visuomenėje, ją laiko. Kai visuomenė bus tobulesnė, bus geriau ir pačiai šeimai, o ypač iš jos išėjusiai jaunajai kartai, kuri jau gyvens savo visuomenėje.

*

Dar daugiau šeima gyvena tautoje. "Tautai svarbu, kad josios nariai mokėtų savęs išsižadėti bendrajai gerovei ir kartu šią auką pergyventų, kaip padarytą saviems" (A. Maceina). Kadangi šeimoje yra visi savi, ir jiems aukojamasi, tai šis savųjų artumos išgyvenimas natūraliai pereina į tautą, jei tėvai tik pasistengia vaikus atitinkamai nuteikti. Čia padeda gimtoji kalba, tautos tradicijos, papročiai, tautinės šventės, tautos svarbiųjų įvykių prisiminimai, dailiosios literatūros skaitymai, dainos, menas, muzika ir kt. Visa tai turi rasti vietą šeimoje, kad ji rastų savo vietą tautoje — būtų dėl to stipresnė ir susidarytų net tvirtesnį pagrindą religiniam gyvenimui, nes ir religija laikosi tautoje, o tauta religijoje.

*

Tikėjimas yra esminis šeimos ryšys, nes pati šeima turi sakralinę žy-

mę, o tėvas mažam vaikui yra Dievo ypatybių sinonimas. Tėvams vaikas tiki ir jais pasitiki, kaip suaugę Dievu. Kas tikėjimą iš šeimos išjungia, apgaudinėja vaiką jau iš mažų dienų. Vaikas pradeda pažinti pasaulį, tėvų beklausinėdamas ir jiems tikėdamas, o yra mokomas, kad tokio dalyko kaip tikėjimas iš viso nėra. Kam tada jisai tėvams tiki, jei nėra tikėjimo Dievu?

Vaikų ugdymas religiniam gyvenimui prasideda su jo gimimu ir krikštu. Nuo tos akimirkos negalima vaiko palikti be tikėjimo nė valandėlei. Vado-vėlis, kuris moko, kaip to siekti, yra tiek pat svarbus, kaip ir tasai, iš kurio mokomasi vaiką sveiką auginti. Pastarąjį rasime kone kiekvienoje jaunoje šeimoje, tačiau labai dažnai nerasime prie kūdikio lovelės kryžiaus ar kokio religinio paveikslėlio. Kas laukia vaiko ateinant į protą, tikėjimą stumia iš jo proto, nes kol jis gerai supras, turi tikėjimą pasisavinti bekrykštaudamas ir bežaisdamas. Vaikas, labiau negu suaugęs, nori Dievą apčiuopti, kaip daiktą. Dievą jis regi tėvų tikėjime, jų maldoje ir elgse-noje. Tai turi būti šeimoje taip tvirta, kad vaikas nė nesuabejotų, jog galima nesimelsti ir neiti į bažnyčią.

Amerikiečiai ant visų stulpų skelbia, kad "toji šeima kartu gyvena, kuri kartu meldžiasi". Bet ji kartu melsis tikrai tada, kai darys tai nuo pirmos dienos, kada vaiką dar laukiama; darys tai, prašydama Šventosios Dvasios kurti naują žmogų, kuris neklydinėtų žmonių tamsybėje, o gyventų amžinojo šviesoje, kuris nebūtų nei masės žmogus nei egoistas, bet žmogus harmoningas, suderinąs savo asmeninius, visuomeninius, tautinius ir religinius siekimus.

jaunimo paslaptys

SAVIAUKLA MEILEI

ELENA VASYLIŪNIENĖ

Užsidegė dvi akys
Ir kitos dvi nuo jų,
Jis nieko nepasakė —
Ir aš tyliau...

Grażina T ulauskaitė

Ar POETĖ norėjo išreikšti šiais žodžiais? Neabejodami atsakysime — meilę. Vaikščiodami miestų gatvėmis, skaitome filmų skelbimus ir matome propagandinius paveikslus apie žodį, kuris reikštų meilę. Tai gali būti meilė, bet gali ir nebūti. Vakare sutinkame persilaužimo amžiaus jaunimą, meiliai vaikščiojantį nakties tamsoje — meilė. O jei taip eitų mano dukra ar sūnus, jei eitų jūsų tėvas ar motina, ar tada pavadintume tuos visus pasivaikščiojimus meilės ar kitu vardu? Dažnai mes jaučiame, kad žodis, vadinamas meile, yra kažkoks neaiškus, suraizgytas, tamsus.

Kam įdomus klausimas, kas yra meilė, gali pasiskaityti kun. St. Ylos knygelę, vardu "Meilė". Ten autorius bando duoti atsakymą, kas yra meilė. Nuo apibrėžimų, kad tai yra liga, iki apibrėžimo, kad tai yra funkcinis žmogaus pakilimas, rasite įdomių šio žodžio aptarimų, bet nė vieno aiškaus.

Evangelija nesako mums, kas yra meilė, bet aiškina, kokia ji yra. Todėl, rašydama apie saviauklą meilei, nekečiu klausimo, kas ji yra, o tik — kokia ji yra.

Kaip gyvenimas mums duotas išgyventi, taip meilė yra duota išmyleti. Kaip vaiką klaidingai auklėdami, galime jį sužaloti ir fiziškai ir morališkai, taip ir meilę, palikę be auklėjimo ir auklėjimosi priežiūros, paverčiame tik meilės parodija. Šių dienų "meilės krizė", kurios neišsprendžia skyrybos, leisdamos "netinkamą" meilės objektą pakeisti tinkamesniu, kyla iš neprižiūrėtos, neišauklėtos, reikiamu laiku ir reikiamu būdu neparemtos meilės.

Bet apie kokią meilę čia norime rašyti? Juk yra savęs meilė, pati stipriausioji, yra Dievo meilė, kurios auklėjimu rūpinasi bažnyčios ir mokyklos. Tačiau čia kalbėsime tik apie tą kasdienišką meilę, kuri kiekvieno širdį paliečia kaip fantastinio amūro

strėlė, atėjus laikui jai užsidegti. Kalbame apie tą meilę, kuri yra kiekvieno žmogaus likimas, atėjus į kiekvieną širdį skirtingu pavasario ar rudens laiku, palietęs žmogų ir kartais stipriai sukrėtęs. Iš šitos meilės yra kuriamos šeimos, o kartais ji yra tyliai ir paslaptinai aukojama prie altoriaus, aplieta ašaromis, nuskaidrinta, perkeista ir vis dėlto labai žmogiška. Ji ateina kaip žaibo švystelėjimas — dažnai užgęsta, palikdama šeimos aukurą tęsti savo egzistenciją tamsoje, nerime, barniuose, ieškojime. Ji perveria žmogaus širdį ir palieka tuštumą, kartumą, pagiežą. Kad mūsų meilė tarp žmonių neapkarstų, jai reikia priežiūros, ramsčio, puoselėjimo. Stengdamasi atremti į gyvenimišką patirtį savo mintį, žvelgiu į didžiųjų žmonių gyvenimą — kiek ten jie mokėjo savo kasdienybės meilę išsaugoti.

Napoleonas III, Napoleono Bonaparte giminaitis, tapęs Prancūzijos imperatorium, iš didelės meilės vedė nežymią Ispanijos princesę. Net ir parlamentas buvo prieš jo vedybas su gražiąja Marija Eugenija, bet Napoleonas III išreiškė norą vesti tą moterį, kurią myli, o ne tą, kuri būtų jam svetima. Marija Eugenija buvo gražiausia anų dienų Europos moteris, ir ne viena motina pavydėjo jos likimo. Bet Napoleono III vedybos nebuvo laimingos. Nei žmonos grožis, nei turtai, nei garbė jam laimės neatnešė. Yra žinoma, kad slapta jis ėjęs kitur, pas kažką kitą... Kodėl? Kokia buvo priežastis palūžti tokiai stipriai meilei tokio galingo žmogaus, kuriam, atrodo, nieko netrūko?

Didis rusų rašytojas L. Tolstoj, įsigijęs milžinišką populiarumą dar gyvas būdamas, vedė aukštos kilmės

moterį iš didelės meilės. Savo vedybinio gyvenimo pradžioje jie abudu meldėsi, prašydami Dievą sau garbės ir populiarumo. Tolstojus tikrai buvo įgijęs ir garbės ir populiarumo, bet savo šeimyniniame gyvenime buvo labai nelaimingas. Ir jis ir žmona rašė dienoraščius, kaltindami vienas kitą. Būdamas 82 metų amžiaus, vieną rudens dieną 1910 metais Tolstojus išėjo iš namų nežinoma kryptimi. Po savaitės mirė plaučių uždegimu nedideliėje geležinkelio stotyje.

Abraomas Linkolnas, tas didis Amerikos žmogus, vedybiniame gyvenime buvo labai nelaimingas. Žmona Mary Todd buvo jo priešingybė. Juodu nesutiko nei pažiūrose, nei skonyje, nei temperamente. Nuolatiniai barginiai buvo jų gyvenimo kasdienybė. Nenuostabu, kad Linkolnas vengdavo grįžti į namus.

Pavyzdžiu paėmiau tris skirtingas asmenybes, gyvenusias skirtingose sąlygose ir skirtingu laiku. O vis dėlto jų meilės žuvimo priežastys buvo tos pačios, kurios palaidojo meilę, neatsižvelgdamos nei į karališkus rūmus, nei į literatūros ar politikos genijų. Kas užmušė jų meilę? Yra toks nuodas, kuris užnuodija bet kurią meilę — tai priekabių ieškojimas ir nuolatinis kito kritikavimas. Marija Eugenija įtarinėjo savo vyrą, kai jis būdavo užimtas politikos reikalais, trukdė jam darbą, įbėgdama į kambarį su savo kritika ir priekabiais. Savo giminaitės akivaizdoje peikė vyrą, nurodinėjo jo klaidas ir šaldė savo vyro meilės jausmą. Napoleono III širdyje mirė meilė. Vietoje gražiosios Marijos Eugenijos atsirado negraži moteris. Tolstojus pergyveno krizę: jis nusisuko nuo puošnaus ir turtingo gyvenimo ir tapo paprasto kaimiečio gyvenimo garbinto-

jas, avėdamas vyžas ir dirbdamas primityvų žemės ūkio darbą. To negalėjo suprasti jo žmona, ir prasidėjo priekabių priekabiai. Tolstojaus šeimos gyvenimas tapo meilės karstu. Abraomo Linkolno žmona kritikavo savo vyro eiseną, reikalaudama, kad jis eitų lengvai, statydamas pirma kojos pirštus, o ne visą koją. Vyras jai buvo negražus, jo nosis buvusi per ilgą... Visa tai buvo jam nuolat priminama, barama, mokoma, kritikuojama.

Ar tos priežastys, kurios palaidojo minėtų didžiųjų žmonių meilę, nelaidoja ir paprasto, kasdieninio žmogaus meilės mūsų gyvenimo sąlygose? Ar nuolatinė kritika, priekabių ieškojimas, nepasitenkinimas, murmėjimas nėra užmušę ir karščiausios meilės? Pakelkime akis ir stebėkime kasdienišką gyvenimą savo aplinkoje ir savo darbovietėje. Jis toks pat visur.

Anglijoje gyveno politikas Disraeli. Užimtas Sueso kanalo reikalais, jis ilgai buvo nevedęs. Pagaliau ketvirtame savo gyvenimo dešimtmetyje jis nusprendė vesti našlę, nes ji buvo turtinga. Tai tikras paradoksas, kuris vis dėlto sako, kad meilės esmė nėra "akių užsidegimas", bet kažkas, kas yra daug giliau. Kai Disraeli, vedęs tą našlę, šventė vedybinio gyvenimo dešimtmetį, savo žmonai pasakė: "Prieš dešimt metų aš tave vedžiau dėl pinigų, šiandien tave vesčiau iš meilės". Jo žmona nebuvo nei graži, nei jauna, nei mokyta. Tad kurgi buvo toji paslaptis, kad po 30 vedybinio gyvenimo metų vyras jai pasakė, kad šis laikotarpis buvęs pats laimingiausias visame jo gyvenime? "Paslaptis" buvo labai paprasta: jo žmona nedarė tų klaidų, kurios laiduoja meilę. Kai vyras grįždavo namo išvargęs ir susierzinęs, namai jam buvo poilsio vieta.

Žmona jo ne tik laukdavo iki vidunakčio, bet sulaukusi nekritikuodavo, o visuomet jo politinę veiklą girdavo. Ji tikėjo, kad vyras laimės ir jam visuomet tai sakė, net tada, kai jo pralaimėjimas buvo aiškus. Žinodama savo vyro silpnybes, ji niekados jų viešumon nekėlė ir apie jas nekalbėjo. Ji stengėsi vyrą apgaubti pagarba ir didybe. Ir Disraeli slėpė savo žmonos menką išsilavinimą. Jis kasdien skubėdavo namo, nes namai jam buvo poilsio vieta. Namie jis rasdavo ne tik fizinį, bet ir moralinį poilsį. Čia nebuvo nei kritikos, nei ginčų, bet tik užuojauta, supratimas ir pritarimas jo siekimams.

Saviaukla meilei — tai savo širdelės pratinimas — žiūrėti ir jausti tai, kas mylimajame asmenyje yra gero. Saviaukla meilei — tai menas išmesti iš savo žodyno visus tuos žodžius, kurie neigiamai kalba apie mylimą asmenį. Meilės srityje mes darome pagrindinę klaidą, kad ieškome sau tinkamo meilės objekto, bet nepagalvojame, kad svarbesnis dalykas yra save auklėti, kad būtume tinkamas meilės objektas kitam. Kai "užsidega dvi akys ir kitos dvi nuo jų", tai žmogus mato tik tai, kas gera ir teigiama.

Kitas nori, kad mes visados žiūrėtume į jo gerąsias puses, kad mes sakytume jam tik tai, kas gera. Ir mes patys juk nenorime, kad kiti mus nuolat kritikuotų. Iš dailininko mes laukiame, kad mus nupieštų jaunos ir gražius, iš fotografo — kad mus nufotografuotų meilūs ir besišypsančius. Ir iš mylimojo asmens laukiame, kad pasakytų ką nors gera ir mylėtų tai, kas yra mumyse vertinga. Klaidas nurodinėti reikia labai atsargiai, trūkumus reikia labai švelniai pastebėti, jei nenorime užmušti to trapios jausmo, kurį vadiname meile. Kai užsidega akys,

Vyriausioji šv. Kazimiero sesuo
Jadvyga, 1475 m. ištekėjusi už
Bavarijos kunigaikščio Jurgio

tai atrodo, kad meilė yra tai, ką mes filmuose matome. Bet tai nėra meilės esmė. Tai, ką filmai rodo, gali būti meilės dalis, bet gali ir nieko bendra su meile neturėti. Meilės esmę sudaro gilus ir švelnus jausmas, kuris bijo šaltesnio priekabių padvelkimo. Jei netikite, padarykite nevykusį eksperimentą — jus mylintį žmogų viešai iškritikuokite. Pamatysite, kas liks iš meilės. Ar jūs patys labai mylite ir gerbiate savo nuolatinus kritikus?

Saviaukla meilei turį nuolat tęstis. Ji negali būti laikina. Kartais ji yra tik

teorija — mes žinome, kad "meilė yra kantri, gailestinga, ji nepyksta, nieško savęs, visus myli, visiems linki gera ir žiūri, kad nepasibaigtų", bet jos konkretų apsireiškimą dažnai užmirštame. Užmirštame, kad meilėje žmogus ieško savęs pripažinimo ir pakėlimo, savęs užbaigimo ir papildymo. Taigi, duokime savo mylimam asmeniui tai, ko jam mūsų kritiška nuomone trūksta. Įvertinkime kiekvieno sieloje rusenančią dievišką ugnelę, o tada tikrai eisime teisingu meilės puoselėjimo keliu.

rūpimieji klausimai

VIDURAMŽIŲ RELIGINĖ TOLERANCIJA IR INKVIZICIJA

JULIUS GRAVROGKAS

Didžiai Gerbiamas Redaktoriau,

Katalikams visuomet tekdavo ir tenka susidurti su laisvamanių iškeliamu Bažnyčiai priekaištu, kad ji anks-tyvesniaisiais amžiais apaštalavusi prievarta, kad buvo tam tikslui įsteigusi inkviziciją, kuri savo žiaurumu tapo plačiai žinoma. Dažnas mūsų katalikas negali atremti minėto priekaišto, nors ir tvirtai mano, kad jis neteisingas. Bet yra nemaža ir tokių katalikų, kuriems tas taip dažnai girdimas priekaištas atrodo pagrįstas, todėl jis gana smarkiai sukrečia jų pasitikėjimą Bažnyčios neklaidingumu tikėjimo ir dorovės dalykuose, silpnina jų tikėjimą ir gali išvesti iš pasaulėžiūrinės pusiausvyros. Ypatingas pavojus gresia mūsų katalikiškam jaunimui, kurio pasaulėžiūra, kad ir paveldėta iš tėvų, dar pilnai nėra nusistovėjusi, todėl kartais yra sunku atsilaikyti klaidingų pažiūrų spaudimui religijos klausimuose.

Visa tai prisiminęs, siunčiu šį straipsnį Jūsų redaguojamam žurnalui, nes "Laiškai Lietuviams", be kultūrinių ir visuomeninių, visų pirma nagrinėja religinius klausimus ir, manau, yra skaitomi mūsų jaunimo.

Mano paties samprotavimų šiame rašinyje yra nedaug. Čia yra pateikiamos svarbiausios mintys iš buvusio Bostono arkivyskupo kard. Gibbons (1834-1921) veikalo "The Faith of Our Fathers", kuriame yra dėstomos ir aiškinamos įvairios katalikų tikėjimo tiesos. Kard. Gibbons buvo didelis Bažnyčios istorijos žinovas. Savo veikale jis pašvenčia du skyrius viduramžių religinės tolerancijos ir inkvizicijos nagrinėjimui. Savo teigimus jis remia istorijos faktais, todėl jie kiekvieną objektyvų tiesos ieškotoją įtikina.

Pirmame straipsnyje pažvelgsime į Katalikų Bažnyčios religinę toleranciją viduramžiais, o antrame pakalbėsime apie inkviziciją.

Religinė viduramžių tolerancija

Žmogus naudojasi pilna religine laisve tada, kai jis nėra kliudomas ne tik savo širdyje, bet ir viešai garbinti Dievą taip, kaip sako jo sąžinė, ir kai jis, nuoširdžiai išpažindamas kurią nors religiją, nėra varžomas viešai reikšti garbinimo ir padėkos kalto savo Sutvėrėjui. Kiekvienas jo sąžinės laisvės pažeidimas yra neleistina ir smerktina religinė netolerancija. Religinė laisvė yra neginčijama kiekvieno žmogaus teisė, ji yra jam būtina, norint vykdyti savo pareigas Dievui. Bažnyčios mokslas sako, kad žmogus, savo laisva valia nuo Dievo nusisukęs ir netekęs Jo malonės, turi prie Jo grįžti ir atgauti prarastą malonę visiškai laisvai, savo paties apsisprendimu. Grįžimas prie Dievo (arba atsivertimas) ir prievarta yra dvi viena kitai griežtai prieštaraujančios sąvokos. Tai yra pagrindinės svarbos tiesa. Todėl popiežių visados buvo pabrėžiama, kad Bažnyčios kunigaikščiai ar misijonieriai, stengdamiesi žmones palenkti į Kristaus tikėjimą, neturi vartoti prievartos.

Charakteringas šiuo atžvilgiu yra Anglijos krikštas. Popiežius Grigalius I pasiuntė šv. Augustiną su jo palydovais misijonieriais, kurie pakrikštijo Anglijos karalių ir jo artimuosius. Bet kai karalius, užsidedęs naujuoju tikėjimu, reikalavo, kad ir visi pavaldiniai pasektų jo pavyzdžiu, misijonieriai pasipriešino, jam aiškindami, kad Kristaus mokslas turi būti priimtas laisva valia. Panašiai popiežius Nikolajus I išpėjo Bulgarijos karalių Mykolą, kad jis nesiektų prievartos keliu krikštyti savo pavaldinių.

Nurodęs šiuos Bažnyčios istorijos faktus, kard. Gibbons atkreipia dėmesį į tai, kad Bažnyčios nusistatymą re-

liginės laisvės atžvilgiu liudija ketvirtojo Toledo susirinkimo nutarimai. Tie nutarimai sako, kad niekas prieš savo valią neturi būti verčiamas priimti katalikų tikėjimo. Reikia atsiminti, kad šiame susirinkime dalyvavo visi Ispanijos vyskupai ir kad Bažnyčios įtaka Ispanijai tuo metu buvo neribota. Kai kam buvo sunku tikėtis, kad religinė tolerancija bus taip pabrėžta Ispanijoje, kuri buvo laikoma fanatiškiausia ir netolerantiškiausia tauta Europoje.

Tur būt, nė vienas žmogus negali būti laikomas tobulesniu savo amžiaus dvasios atstovu, sako kard. Gibbons, kaip garsusis šv. Bernardas. Jis buvo viduramžio galvosenos ikūnijimas. Jo gyvenimas rodo, kokiame laipsnyje tais laikais viešpatavo tolerancijos dvasia. Išgirdęs, kad vienas fanatiškas pamokslininkas skatino žmones vartoti prievartą prieš žydus, šis didysis šventasis sudraudė per toli nuėjusį pamokslininką ir išgelbėjo žydus nuo jiems grėsusio pavojaus.

Tais laikais Bažnyčia turėjo gyvenimui labai didelės įtakos, kuri neretai reiškėsi labai drąsiais ir kilniais hierarchų žygiais. Kardinolas mini vieną tokį hierarchą, arkiv. Fenelon, kuris turėjo drąsos pasiūsti išpėjantį laišką Anglijos karaliaus Jokūbo II sūnui. Tas laiškas parodo ne tik šio kilnaus hierarcho širdies jausmus, bet ir Bažnyčios reikalavimą nenusižengti religinei tolerancijai. Laiške arkivyskupas rašo, kad karaliaus sūnus neverstų pavaldinių keisti savo tikėjimo, nes jokia valdovo jėga negali siekti žmogaus laisvos valios širdies slėpinių. Jis nurodė, kad prievarta negalima įtikinti žmonių. Prievarta tik ugdo jų širdyse veidmainiškumo jausmą. Todėl arkivyskupas skatino visiems lai-

Tokiais rūbais dėvi iškilmių dalyviai Landshute (Bavarijoje), kasmet atvaizduodami šv. Kazimiero sesers Jadvygos ir kunigaikščio Jurgio vestuvių iškilmes.

duoti civilinę ir religinę laisvę, negiriant tai, kas negirtina, bet kantriai toleruojant tai, ką Dievas toleruoja, ir stengiantis įtikinimu laimėti žmones krikščionybei. Bažnyčia būtų neištikiama savo misijai, jei atsisakytų šio tikslo ir neskatintų žmonių šio tikslo laisva valia siekti, laisvai priimant jos mokslą.

Katalikų Bažnyčia nepakenčia klaidos. Klaida ir tiesa jai negali būti lygios. Taip pat ji nemano, kad žmogus yra laisvas atmesti tiesą, kai ji įtikinančiai beldžiasi į jo sąžinę. Daugelis JAV liberalinės minties žmonių tvirti-

na, kad Katalikų Bažnyčia tik dėl to labai uoliai skelbia religinės sąžinės laisvę, kad katalikai čia sudaro mažumą. Bet jei kada nors katalikai skaičiumi dominuotų, jie nustotų skelbė religinės sąžinės laisvę, nes jų religija nepakenčia jokios kitos doktrinos. Kardinolas atremti šiam galvojimui cituoja kai kuriuos žymius teologus, kurie ir didžiausio santykių įtempimo metu tarp katalikų ir protestantų labai aiškiai mokė, kad visiems turi būti garantuota religinė laisvė.

Valdovų tironija ir Bažnyčia

Žmogus džiaugiasi civiline laisve, kai yra apsaugotas nuo tironų savivalavimo ir kai jis yra valdomas teisingais įstatymais, siekiančiais bendro visuomenės gerbūvio. Pakludamas tiems įstatymams, jis naudojasi civiline laisve. Kiekvienas jo teisių susiaurinimas yra civilinės laisvės pažeidimas. Istorija liudija, kad Katalikų Bažnyčia visados buvo uoli tiek civilinės, tiek religinės laisvės palaikytoja. Kai koks nors tironas vieną ar kitą laisvę pažeisdavo. Bažnyčia niekad to nepatvirtindavo. Bažnyčia stengiasi daryti įtaką, kad nei religinė, nei civilinė laisvė valstybėje nebūtų valdžios pažeidžiama.

Plačiuose visuomenės sluoksniuose, sako kardinolas, vyrauja nuomonė, kad praeityje Bažnyčia palaikydavo valdovus, nors tie valdovai skriausdavo savo pavaldinius. Tačiau istorija liudija visai ką kita. Ji liudija, kad ginčai tarp Bažnyčios ir valstybės beveik niekuomet nenutildavo, nes Bažnyčia visuomet keldavo balsą prieš valdovų savivaliavimą. Amerikos gyvenimo apžvalgininkas dr. Brownson teisingai pastebi, jog buvo tikra Apvaizdos malonė, kad dvasinė jėga

priešinosi valdovų tironijai. Toji dvasinė jėga buvo Bažnyčia. Ji kietai pareikšdavo valdovams, kad jeigu pavaldiniai turi tam tikras pareigas savo valdovo atžvilgiu, jie turi ir tam tikras teises. Bažnyčia, ištikima savo misijai vesti žmones į Dievą, buvo visuomet ir žmonių teisių gynėja. Kaip Bažnyčia buvo uoli, gindama piliečius nuo valdovų savivaliavimo, matyti iš šv. Ambrozijaus, Milano arkivyskupo, aprašyto atsitikimo.

Kai kurie imperatoriaus Teodozijaus pavaldiniai nusižengė, atsisakydami vykdyti teisingus imperatoriaus reikalavimus. Šių pavaldinių elgesys tikrai buvo vertas papeikimo. Bet imperatorius, kuris šiaip buvo neblogo būdo žmogus, taip nežmoniškai žiauriai tiems pavaldiniams atkeršijo, kad tai paliko neišdildomą dėmę jo viešpatavimui. Imperatorius sukvietė savo pavaldinius, žadėdamas juos palinksminti lenktynių pramoga. Bet kai visi susirinko, jis davė ženklą kareiviams juos pulti ir žudyti. Buvo išžudyta apie 7000 žmonių. Kiek laiko praėjus nuo šio įvykio, imperatorius atvyko į Milano katedrą. Bet drąsusis katedros prelatas uždraudė jam įeiti į vidų, nes jo rankos buvo suteptos žmonių krauju. Imperatoriui buvo pareikšta, kad jis tol negalėsias įkelti kojos į katedrą, kol koku nors būdu neatsilygins už savo nusikaltimą. Tokios bausmės daugelį valdovų sulaikė nuo didelių žiaurumų ir savivaliavimų, užmiršus savo pareigas.

"Magna Charta" ir "Habeas Corpus" yra tie garsieji dokumentai, kuriais buvo apibrėžta Anglijos karalių valdžia ir apsaugota pavaldinių konstitucinė laisvė. Istorija liudija, kad "Chartos" įkvėpėjas buvo arkivyskupas Langton ir katalikai baronai. Jie

privertė 1215 m. Anglijos karalių Joną pasirašyti aktą, kuris tapo krašto konstitucinės santvarkos kertinis akmuo.

Nemenkesnis buvo katalikų vaidmuo, kuriant pirmąsias JAV kolonijas. Iš trylikos pirmųjų kolonijų išsiskyrė katalikiškoji Maryland, kaip civilinės ir religinės laisvės lopšys. Ši katalikų apgyventa kolonija iškėlė sąžinės laisvės vėliavą ir kvietė neturinčius tos laisvės kitų kolonijų gyventojus ieškoti jos Marylande. Čia rasdavo laisvę ne tik iš kitų kolonijų atbėgę katalikai, bet ir protestantai. Visų tikybų žmonės čia galėjo laisvai praktikuoti savo religiją.

Į katalikišką Marylandą buvo kviečiami pilietybės teisių netekę anglikonai ir puritonai iš kitų kolonijų. Bet vėliau, kai katalikai šioje kolonijoje nustojo daugumos, kai daugumą gyventojų čia sudarė puritonai, buvo išleisti įstatymai prieš katalikus ir atimta jiems religinė laisvė.

Kard. Gibbons primena, kad katalikai, nepakęsdami bet kurios tironijos, anais JAV kūrimosi laikais buvo ne tik uolūs religinės laisvės šalininkai, bet kovose už šio krašto nepriklausomybę pasižymėjo ir kaip žmonių civilinių laisvių gynėjai. Žymieji nepriklausomybės kovų vadai — Kosčiuško, Lafayette, Pulaski, Barry, kun. John Carroll — buvo katalikai. Nepriklausomybės tėvas Jurgis Washington, kai buvo išrinktas prezidentu, atsidamas katalikams į jų raštą, ypačiai pabrėžė katalikų nuopelnus revoliucijos įvykdymo ir politinės santvarkos nustatymo metu. Šio rašto originalas yra saugojamas Baltimores katedros archyve.

Kardinolas toliau atkreipia dėmesį, kad ir mūsų dienų katalikai lieka ištikimi savo protėvių tradicijoms, pasi-

reikšdami religine tolerancija ir lojalumu valstybei. Jis primena, jog nebuvo atsitikimo, kad katalikų minia sugriautų kokią nors protestantų bažnyčią ar mokyklą ir persekiotų protestantų kunigus. Katalikai neatsakydavo kerštu, kai jie buvo provokuojami ir persekiojami. Religinės tolerancijos dvasia yra ugdoma jau nuo amžių Katalikų Bažnyčioje. Nors kartais šios pastangos nebuvo sėkmingos visu 100%, nors jos negalėjo sutrukdyti neleistinių žiaurumų inkvizijos laikais, tačiau vis dėlto Bažnyčia iš kartos į kartą atkakliai ugdė katalikuose tolerancijos dvasią. Šios jos pastangos davė gražių vaisių, kuriais mes džiaugiamės iki šių dienų, matydami tarp katalikų tvirtą religinės tolerancijos nuotaiką.

Kard. Gibbons dar pamini šv. Joną Krizostomą, kuris V-me šimtmetyje buvo Konstantinopolio arkivyskupas. Jis turėjo drąsos pakelti balsą prieš imperatoriene Eudokiją, gindamas žmones nuo jos žiaurumų. Už šią savo drąsą jis buvo ištremtas ir, visiškai išsekus jėgoms, ištėrime mirė.

Popiežius Grigalius VII, vokiečių imperatoriaus Henriko IV amžininkas, visą savo ilgą gyvenimą priešinosi imperatoriui, kai šis pasisavino teisę skirti vyskopus savo imperijoje. Paprastai aukštoms vyskupo pareigoms imperatorius skirdavo visai netinkamus asmenis, vyskupų sostai būdavo parduodami iš varžytinių. Tokiu būdu paskirti vyskapai stengėsi imperatoriui atsilyginti, pataikaudami jo žemoms valdžios ir garbės troškimo aistroms. Grigalius VII nukreipė visą savo energiją kovai prieš šią blogybę, kuri vienuoliktame šimtmetyje buvo įsisiskverbusi į vietines Prancūzijos ir Vokietijos bažnyčias. Jo kilnios pastangos bent dalinai buvo apvainikuo-

tos laimėjimu. Imperatorius, atsikeršydamas popiežiui, užpuolė Romą ir popiežių pašalino iš sosto. Grigalius VII mirė ištėrime.

Toki popiežių su valdovais ginčai nebuvo reti. Juos matė visi žmonės ir brendo religinės tolerancijos dvasioje. Napoleonas susiginčijo su popiežium Pijum VII. Napoleonas, svajodamas užvaldyti visą Europą ir skirti savo broliams bei draugams Europos sostus, padarius juos Prancūzijos satelitus, statė popiežiui du reikalavimus:

1. Panaikinti jo brolio moterystę su Patterson. Savo reikalavimą imperatorius motyvavo faktu, kad Patterson buvo protestantė.

2. Neleisti į savo prieplaukas prekių iš Anglijos, su kuria Napoleonas tuo metu kariavo.

Popiežius atmetė abudu reikalavimus, pareikšdamas, kad pagal Bažnyčios mokslą santuoka yra nesuardoma net ir tuo atveju, kai vienas susituokusiųjų nėra katalikas. Taip pat jis, būdamas krikščionybės tėvas, negalys priešintis prekybai su bet kuria krikščioniška valstybe. Už tai popiežius buvo areštuotas ir ištremtas.

Tais laikais nebuvo beveik nė vieno Europos krašto, kur nebūtų panašių ginčų su valstybių despotais. Ir Plocko vyskupas dėl tokių ginčų buvo visam amžiui ištremtas į Sibirą. Vienintelis jo "nusikaltimas" buvo tas, kad atsisakė pripažinti imperatorių Aleksandrą krikščioniškosios Bažnyčios galva. Panašių įvykių buvo Italijoje, Prancūzijoje, Šveicarijoje ir kitoje Europos valstybėse. Bažnyčios atstovai drąsiai gynė žmoniškumo teises, nebijodami nei kalėjimo, nei ištėrimo, nei mirties. Gražiausiais tokių kankinių žiedais yra nusėtas visas Bažnyčios istorijos kelias.

idėjos ir žmonės

POPIEŽIŲ ŽODIS IR LAIKO TEKMĖ

A. TAMOŠAITIS, S. J.

Laiko balsas — Dievo balsas.
Kard. Faulhaberis

ENAS kaip pati krikščionija yra Bažnyčios ir Valstybės santykiavimo klausimas. Aiškūs yra to santykiavimo pagrindai. Viena, Bažnyčia turi turėti veikimo laisvę. Antra, ji stovi aukščiau už Valstybę. Trečia, šitos abi draugijos turi bendradarbiauti. Va, trys Bažnyčios ir Valstybės santykiavimo dėsniai, išplaukia iš pačios dalykų prigimties. Dėl jų katalikų tarpe pilnas sutarimas. Priejus prie dėsnių konkretaus pritaikymo, nuomonės išsiskiria.

1. Dvi pažiūros

— Tiems dėsniams įgyvendinti, — tvirtina dalis katalikų teologų ir sociologų, — nėra reikalo, kad Valstybė varžytų kitokių religijų ir tikybinių pažiūrų reiškimąsi. Valstybė gali bendradarbiauti su Bažnyčia, pripažinti jos pranašumą ir saugoti veikimo laisvę, palikdama kiekvieno tikėjimo ir pažiūrų žmonėms lygią teisę reikštis. Ir ne tik kad gali tai daryti. Demokra-

tinėje santvarkoje Valstybė iš viso neturi kištis į pažiūrų ir tikėjimo reikalus, nes tai ne jos sritis.

— Nieko panašaus, — atsako kiti teologai. — Demokratija ar ne, Valstybės pareiga yra siaurinti ir apkarpyti kitokias pažiūras ir religijas išpažįtančių piliečių laisvę, ją pilnai teikiant vien katalikams. Nekatalikams turi būti uždrausta platinti savo religiją. Valstybė turi budėti, kad nebūtų viešai keliama spaudoje, susirinkimuose ar parlamente klausimai, reikalingi vienokio ar kitokio Bažnyčios išsiaiškinimo ar sprendimo. Gali leisti vien mokslinį katalikų tikėjimo tiesų ir dorovės dėsnių vertinimą, griežtai uždrausdama kitokį jų nagrinėjimą ir panašiai.

Kad ši antroji pažvalga nėra iš piršto išlaužta, parodys ištrauka iš vieno pasaulyje gerai žinomo katalikų žurnalo. "Katalikų Bažnyčia", skaitome jame, "savo dieviškos kilmės dėka įsitikinusi, jog yra vienintelė tik-

roji, turi reikalauti, kad tik jai vienai būtų duodama laisvė, nes teisė į laisvę priklauso vien tiesai ir niekad negali būti teikiama klaidai. Kitų religijų atžvilgiu ji nesiims durklo, bet reikalaus, kad teisėtoms ir žmogaus asmenims vertoms priemonėms joms būtų uždrausta skleisti klaidingą mokslą. Dėl to Valstybėje, kurioje dauguma yra katalikai, Bažnyčia reikalaus neduoti klaidai įstatyminio pripažinimo, bet, jei yra skirtingo tikėjimo mažumų, leisti joms vien faktiškai, nepripažintoms egzistuoti, atimant tokiu būdu galimybę platinti savo-religiją" (*Civiltà Cattolica*, 1948 m. kovo 27 d., 33 p.).

Jei dar būtų kokių abejonių dėl religinės laisvės, straipsnio užbaigos žodžiai turėtų jas išsklaidyti: "Valstybėje, kurioje klaidatikiai sudaro nežymią mažumą, ir kurios valdžia yra girtinai prielanki tikrajai religijai, negali būti kalbos apie pilną laisvę visiems kultams ir tikyboms. Be abejo, protestantams sunku tai pripažinti. Betgi jie turėtų suprasti, kad Bažnyčia, laikydamasi tokiu būdu savo doktrinos, pildo šventą pareigą" (ten pat, 47 p.).

2. Popiežių žodis

Savo nuomonei paremti šitos antrosios pažiūros atstovai naudoja popiežių raštus. Nurodo *Pijų IX-jį*, kuris savo paskelbtame *Klaidų Sąrašė* pasmerkė du sekančius tvirtinimus: "Mūsų metu nebetinka laikyti katalikų tikėjimo vienintele Valstybės religija, atmetant visas kitas. Girtinas dėl to dalykas, kad kai kuriose katalikiškose šalyse įstatymai leidžia kitatikiams imigrantams viešai praktikuoti savo religiją" (Denzinger, *Enchiridion Symbolorum*, n. 1777-1778). Arba, klausia, gal tas pats popiežius savo enciklikoje *Quanta cura* nepasmerkė tvirtinančių, jog "ta esanti geriausia Valstybės for-

ma, kurioje valdžiai nepripažįstama pareigos sudrausti nustatytomis bausmėmis užgaunančius katalikų tikėjimą, nebent to reikalauja viešoji tvarka" (*Acta S. Sedis* 3, 162 p.)?

O gal, tęsia toliau, *Leono XIII-jo* enciklikoje *Immortale De i* nerandame pasakyta, jog "Valstybė... privalo Dievą garbinti vien tuo tikėjimu ir kultu, kuriuo Jis pats pareiškė norįs būti garbinamas" (ten pat, 18, 163-164 p.)? Pagaliau jei viso kito ir nebūtų pasakyta, užbaigia, argi negana šitų nedviprasmių to paties popiežiaus žodžių enciklikoje *Libertas*: "Tiek teisingumas, tiek sveikas protas draudžia Valstybei būti bedieviškai arba — kas vestų bedievybėn — būti vienodai nusistačius visų religijų atžvilgiu ir visoms duoti tas pačias teises" (ten pat, 20, 604 p.)?

Pirmu pažvelgimu atrodo, jog tie argumentai, paremti aiškiais aukščiausio Bažnyčios autoriteto žodžiais, sumala pirmosios pažiūros šalininkus į smulkius miltus, tiems nespėjus nė prasižioti. Nestebėtina tad, kad jie nesųkį išvadinami laicistais, liberalais, modernistais, apkaltinami enciklikų neskaitymu. Bažnyčios pulso nejutimu ir kitkuo.

3. Trys pavyzdžiai

Bet ar tie popiežių raštais paremti argumentai yra jau tokie stiprūs, kaip antroji pažiūra mano? Turime nepamiršti, jog ne visa, kas tuose raštuose pasakyta, galima perkelti į mūsų laikus. Tekalba pavyzdžiai.

16-jo šimtmečio pradžioje popiežius Leonas X pasmerkė kaip klaidingą sekančią tvirtinimą: "Yra prieš šv. Dvasios valią deginti eretikus" (Denzinger, *Enchiridion Symbolorum*, n. 773). Iš-eitų, jog nėra prieš šv. Dvasios valią

Vyriausioji šv. Kazimiero sesuo Jadvyga nutekėjo į Landshutą už Bavarijos kunigaikščio Jurgio. Iš Lenkijos į Bavariją ji buvo nulydėta iškilmingos procesijos, kurioje dalyvavo didikai ir dvasiškiai. Buvo vežama paaukuotame vežime. Vestuvių puota tęsėsi aštuonias dienas. Bet Jadvyga nebuvo laiminga, ji jautėsi svetima, nemokėjo to krašto kalbos, todėl dažnai verkė ir liūdėjo. Vestuvių prabangiškas iškilmės Landshuto gyveitojai prisimena iki šios dienos, kasmet karnavališkai jas pakartodami.

tokius asmenis sudeginti ant laužo. Tegu valstybiniai ar bažnytiniai pareigūnai pabando šiandien rišti prie stulpų eretikus ir deginti, pasiaiškindami šv. Dvasios valia! Galime būti tikri, jog popiežius būtų vienas iš pirmųjų griežtai užprotestuoti tiek prieš tokį veiksmą, kaip priešingą Dievo valiai ir nustatytai tvarkai, tiek prieš remimąsi Leono X-jo žodžiais.

Kitas pavyzdys. To paties amžiaus pabaigoje kardinolas Robertas Bellarminas, S. J. savo veikale *Disputationes de controverſiis* tarp kitų dalykų paskelbė dvi tezes: 1. Popiežius nėra vi-

so pasaulio viešpats; 2. Popiežius neturi jokios Dievo duotos tiesioginės galios į laikinuosius dalykus. Šiandien kard. Bellarminas paskelbtas šventuoju, o jo teorija visuotinai priimta Bažnyčioje. Šv. Tėvas drauge su visais katalikų teologais skelbia neturįs tiesioginės galios kištis į pasaulinius reikalus, bet vien netiesioginę, t. y. kiek jie paliečia dvasinius. Grynai pasauliniai reikalai yra Valstybės sritis ir čia jinai nuo Bažnyčios nepriklauso.

Bet kas atsitiko, pasirodžius minėtai knygai? Dėl šitų dviejų tezių Bellarminas įpuolė didžion tuo metu popie-

žiavusio Siksto V-jo nemalonėn. Jo įsakymu veikalas buvo įtrauktas į uždraustų knygų sąrašą. Niekas nepadėjo nei Jėzuitų Generolo Akvavivos pastangos, nei patį sąrašą tvarkančių kardinolų komisijos pareiškimai popiežiui. Vien Siksto V-jo greita mirtis sutrukdė veikalo pasmerkimą oficialiu dekretu (plg. J. Brodrick, S. J., *The Life and Work of Card. Beilarmine*, London: Burnes Oates & Washbourne 1928, 252-276 p.). Šiandien smarkiai nusviltų pirštus teologas, pabandęs vadovautis Sikstu V-ju, nes kas to popiežiaus norėta smerkti, nūdien yra Bažnyčios doktrina. Pridėtina, kad Sikstas V nėra vienintelis. Savo kalboje Tarptautinio Istorinių Mokslų Kongreso dalyviams 1955 m. Pijus XII pareiškė, jog dabartinė doktrina apie popiežiaus galią žemiškųjų reikalų atžvilgiu visada buvo Bažnyčioje laikoma, *išskyrus keletą šimtmečių* (*L'Osservatore Romano*, 1955 m. rugsejo 9 d., 2 p.).

Trečias pavyzdys. 13-me amžiuje Inocentas IV tvirtino turįs galią į visus žmones be išimties, net į nepriklausančius Bažnyčiai. Dėl to popiežius galįs bausti net pagonių valdovus, jei garbina stabus ir kitus panašius dalykus (*Commentaria in Quinqque Decretalium libros*, Venetiis 1570, c. 4). Ir žinome, jog patvirtindamas savo žodį darbu, atėmė iš Fridriko II-jo imperatoriaus sostą. Keletas kitų popiežių yra panašiai padarę. Bet va, praėjusio šimtmečio gale Pijus IX pavadina nesąmone tvirtinimą, jog šv. Tėvas turįs galią atstatyti valdovus. "Tarp kitų klaidų", yra jo žodžiai, "viena iš priekabiausių reikia laikyti norą Mums įbrukti teisę atstatyti valdovus ir atleisti pavaldinius nuo ištikimybės pareigos. Ta teisė buvo kartais popiežių naudojama... To meto

viešąja teise ir krikščioniškųjų tautų sutarimu... popiežiaus galia siekė net civilinius valdovų ir atskirų valstybių reikalus. Tačiau dabartinės sąlygos daug kuo skiriasi nuo ano meto, ir vien pikta valia gali sumaišyti taip skirtingus dalykus ir laikus... Minėta idėja šiandien yra tokia absurdiška, kad mažai kam iš viso beateina į galvą, o visų mažiausiai pačiam popiežiui" (*Civiltà Cattolica*, 1871 m., t. 3, 485 p.).

Būtų visiškai klaidinga pasidaryti iš šitų pavyzdžių išvadą, jog popiežių žodžiuose nebėra nieko pastovaus, nekintančio. Dievo apreikštos ir popiežių neklaidingu autoritetu pateiktos tikėti tiesos, vadinamos dogmomis, niekuomet nesikeičia. Pijaus IX-jo paskelbtos dogmos, jog Dievo Motina Marija gimė be gimtosios nuodėmės, nepakeis joks laikas. Tačiau yra dalykų, kuriuos laiko sąlygos pakeičia. Vienas tokių kintančių dalykų yra Valstybė. Antai viduramžiais Valstybės vienybė buvo grindžiama tikėjimo vienybe. Tokioje santvarkoje eretikas buvo ne vien Bažnyčios priešininkas, bet drauge ir Valstybės vienybės griovėjas bei viešosios tvarkos ardytojas. Šiandien Valstybė apjungia visus kurios nors teritorijos žmones, kad ir kokias skirtingas religijas išpažintų. Dėl to ir Leono X-jo žodžiai apie eretikų deginimą, tikę viduramžių Valstybei, šiandien nebetinka dėl pakitusios Valstybės sąrangos. Panašiai yra su ne viena kita popiežių ištarme, normuojančia Bažnyčios ir Valstybės santykius.

4. Į argumentus žvilgtelėjus

Tiesa, Pijaus IX-jo Klaidų Sąrašas pasmerktas tvirtinimas, jog dabartiniu metu nebederą laikyti katalikų tikėjimo

mo vienintele valstybine religija, atmetant visas kitas. Tačiau tai buvo pasakyta 1855 m., vadinas prieš 100 metų. Per tą šimtą metų kai kas stambokai pasikeitė. Enciklikoje *Quadragesimo* anno, išleistoje garsiosios Leono XIII-jo enciklikos *Rerum novarum* 40-ties metų sukakties proga, Pijus XI aiškiai pareiškė, jog "nauji dabartinio meto reikalavimai, laiko bėgyje iškilę, ir pakitusios sąlygos verčia ieškoti tikslesnio Leono XIII-jo doktrinos pritaikymo" (*Acta Apost. Sedis* 23-1931, 189-190 p.). Jei tad per keturiasdešimt metų spėjo atsirasti naujų svarbių laiko reikalavimų ir pakitusių sąlygų, ar ne dar daugiau jų turėjo iškilti per šimtą? Ir jei reikalinga naujo pritaikymo Leono XIII-jo doktrinai ekonominėje srityje, kodėl turi tapti eretikais ar liberalais katalikų mintytojai, galvoją, kad nauji dabartinio meto reikalavimai ir pakitusios sąlygos daro būtinu dalyku tiksliau pritaikyti to popiežiaus doktriną Bažnyčios ir Valstybės santykių srityje?

Niekad neturime pamiršti, ypač socialiniame Bažnyčios moksle, atidžiai žiūrėti ne vien į popiežių žodžius, bet taip pat ir į istorines sąlygas, kuriose buvo ištarti. "Kas pasigauna tik paskirų to mokslo dalykų", vykusiai pastebi A. Gražiūnas, "nekreipdamas dėmesio į doktrinos ir istorinį kontekstą, atsiduria pavojuje suklysti ir labai dažnai suklysta" (*Laiškai Lietuviams*, 1957 m. gruodžio mėn., 343 p.). Minėti Leono XIII-jo žodžiai pasmerkia ateistinę Valstybę, tvirtinančią, jog visos religijos yra savyje lygios vertės (arba visos bevertės). Tokia Valstybė ir šiandien atmestina. Ar jie taip pat pasmerkia Valstybę, gerbiančią žmogaus sąžinės laisvę ir religinius įsitikinimus? Pasmerkia teologinį liberaliz-

mą, tuo metu pačiam žydėjime Europoje, skelbiantį su niekuo nesiskaitančią proto ir valios laisvę. Ar jie taip pat pasmerkia sąžinės, mokymo ir kitas laisves, už kurias šiandien pati Bažnyčia kovoja? Portugalijoje, kurioje šiandien 94,1% gyventojų yra katalikai, konkordato nuostatu Valstybė neremia ir neproteguoja katalikybės, kaip vienintelės valstybinės religijos, atmesdama visas kitas. Ar dėl to portugalai katalikai apkaltintini einą klaidingu, Pijaus IX-jo Sąrašo pasmerktu keliu? Tai klausimai, verčią stabtelėti ir pagalvoti, užuot puolus švaistytis praėjusių šimtmečių popiežių dokumentais prieš tai, kas šiandien daroma religiniai - visuomeninėje srityje.

5. Pijaus XII-jo balsas

Dabartinis popiežius yra geriausias liudytojas, kad šiandieninės sąlygos reikalauja kitaip pritaikyti Bažnyčios ir Valstybės santykiavimo pagrindus negu Pijaus IX-jo ir Leono XIII-jo metu. 1953 m. Italų Teisininkų Suvažiavimo dalyviams jis pasakė kalbą šiuo metu labai aktualia tautų bendruomenės tema. Pats skaitytojas skirtumui pamatyti tepalygina sekančią kalbos ištrauką su *Civiltà Cattolica* raginimu, kad Valstybė visada užgniauztų klaidą, kada tik gali, arba su tokio Pijaus IX-jo Klaidų Sąrašo reikalavimu drausti kitatikiams viešai praktikuoti savąjį tikėjimą.

Minėtoje kalboje Pijus XII klausia: ar valstybių bendruomenėje galima įvesti nuostatą, kad laisvas religijos ir dorovinių įsitikinimų praktikavimas, pripažintas legaliu vienoje iš valstybių - narių, neturi būti varžomas įstatymais ir prievartinėmis priemonėmis vi-soje tokios bendruomenės teritorijoje? Ir duoda įsidėmėtiną atsakymą: "Mes

ką tik suminėjome Dievo autoritetą. Ar gali Dievas, nors Jam būtų lengva užgniaužti klaidą ir dorovinę nuokrypą, kai kuriais atvejais palikti joms laisvę ir nekliudyti, neprieštaraudamas savo beribiam tobulumui? Ar galimas daiktas, kad tam tikrose aplinkybėse Jis neįsako ir neįpareigoja žmonių, netgi neduoda jiems jokios teisės kliudyti arba užgniaužti, kas klaidinga ir netiesa? Žvilgsnis į gyvenimo tikrovę rodo, kad taip iš tikrųjų yra. Matome, kad klaidų ir nuodėmių pasaulyje esama apščiu mąstu. Dievas jas smerkia, tačiau leidžia būti. Dėl to tvirtinimas, kad dorovinis ir religinis nukrypimas turi būti visada ir visur trukdomas, kada tik galima, yra nepriimtinas. Ir Dievas tokio visuotinio ir absoliutaus įsakymo nėra davęs žmogiškam autoritetui tikėjimo ir dorovės srityje. Toks įsakymas nežinomas nei bendram žmonijos įsitikinimui, nei krikščioniškai sąžinei, nei apreiškimo šaltiniams, nei Bažnyčios praktikai. Neminint čia kitų šv. Rašto vietų šitam Mūsų tvirtinimui paremti, Kristus, kalbėdamas palyginime apie rauges tarp kviečių, davė sekantį patarimą: Leiskite piktžolėms augti pasaulio lauke drauge su gera sėkla" (*L'Osseivatore Romano*, 1953 m. gruodžio 7-8 d. 1 p.).

Besididžiuoją enciklikų pažinimu gerai padarytų, įsidėmėdami šituos Pijaus XII-jo žodžius. Taip pat turėtų žinoti, jog net viduramžiais, kada bažnytinė galia Valstybėje ir inkvizicijos praktika buvo pasiekusi viršūnę, būta popiežių, pasisakiusių už religinę laisvę. Antai Grigalius IX savo laiške Prancūzijos vyskupams 1233 m. ragina "rodyti žydams tokį pat prielankumą, kokio trokštąs krikščionims, gyvenantiems pagonių šalyse" (L. Auvray,

Les registres de Grégoire IX, Paris 1896, t. I, n. 1216, 692 p.). Mes pagonių kraštuose norime gi didesnio prielankumo negu teisių apkarpymo ir draudimo skelbti mūsų tikėjimą! Perkėlę šitą dėsnį nuo žydų į protestantus ir į kitas religijas, turėsime sveiką taisyklę savo elgesiui kitų religijų atžvilgiu.

6. Užbaiga

Tebaigia šį straipsnį giliai prasmingi J. E. vysk. V. Brizgio žodžiai: "...kalbant apie Valstybės ir Bažnyčios santykius, būtinu dėsniu reikia laikyti jų bendradarbiavimą, tačiau nereikia dogmatizuoti to bendradarbiavimo formų ir pavadinimų. Jeigu, ieškodami bendradarbiavimo kelių tarpe Valstybės ir Bažnyčios, vartysime tik senus įstatymų ir sutarčių rinkinius, tai iš ten prisirašysime visokių nereikalingų ir šiandien nenaudingų dalykų... Senų pavyzdžių reikšmės neneigiu: visokia senovė yra gera mokykla. Tačiau kiekvienas kraštas ir tame pačiame krašte kiekvienas laikas turi specifinį charakterį ir specifinius gyvenimo reikalavimus, kurių reikia paisyti" (*Tėvynės Sargas* 5-1954, nr. 1, 123-124 p.).

Bažnyčios uždavinys vesti žmones išganymo keliu yra didelis menas, suprantamas ir įvertinamas tik laiko ir vietos aplinkybių perspektyvoje. Keičiantis aplinkybėms, keičiasi ne principai, bet jų pritaikymas vietos ir laiko reikalavimams. Bažnyčia niekuomet nebuvo atitrūkusi nuo realaus gyvenimo ir, amžiams keičiantis, sprendė laiko klausimus amžinybės šviesoje. Tuo ji parodė savo pranašumą šalia kitų panašių sambūrių, kurie tiek atnešė tautoms gerovės, kiek rėmėsi amžinais principais.

iš filmų pasaulio

JUOZAS VAIŠNYS, S. J.

BONJOUR TRISTESSE

Kai spauda paskelbė, kad gaminamas filmas pagal aštuoniolikmetės prancūzų kės Francoise Sagan milijoninio tiražo pasiekusi veikalą „Bonjour Tristesse“, tai daug kas pagalvojo, kad šis filmas tikrai bus įtrauktas į pasmerktųjų sąrašą. Juk minėtas veikalas buvo persunktas ligistu seksualumu (žiūr. „L. L.“ 1956 m., nr. 2). Tačiau visai teisingai „Legion of Decency“ leidžia žiūrėti šio filmo visiems suaugusiems. Jaunimui jis nepatartinas, nes turinys skirtas tik subrendusiems. Tačiau suaugusieji gal jame suras ir šį tą gero. Filmas yra apvalytas nuo Francoise Sagan veikalo nešvarumų, technišku atžvilgiu puikiai pagamintas, suktas gražioje prancūzų Rivieroje. Filmas yra spalvotas, bet kartas nuo karto, lyg pavairinimui, parodomas ir nespalvotos scenos.

Kai kurie eina pažiūrėti šio filmo tik dėl pagrindinės artistės Jean Seberg, debiutavusios filme „Saint Joan“ ir susilaukusios daug kontroversinių diskusijų bei kritikos. Tada režisierius Preminger pristatė publikai šią jaunąją artistę, didžiuliamasis, kad suradęs nepaprastą vaidybos talentą. Tačiau kritika buvo visiškai priešinga — Jean Seberg debiutą amerikiečių spauda visiškai suniekino. Dėl mums nežinomų priežasčių ir dabar apie jos vaidybą spauda atsiliepia labai rezervuotai. Trupučiuką keista — mums atro-

do, kad režisierius ne be reikalo ją didžiavosi: tai tikras vaidybos talentas. Gal šiame filme, „Bonjour Tristesse“, jos vaidmuo nelabai pritaikytas charakteriui, bet vis dėlto ji vaidina pasigėrėtinai. Jei gu nebus kokių nors užkulisinių trukdymų, ši artistė aukštai iškils.

Bendrai mums susidaro įspūdis, kad šiame filme visi pagrindiniai artistai nėra savo vietoje: juokingai atrodo ir David Niverr Sagan veikale atvaizduoto tėvo vaidmenyje, neįtikinanti ir Mylene Demongeot — jo pirmoji meiluzė, o ir Deborah Kerr kartais vaidina lyg priversta.

Kaip jau minėjome, jaunimas tegul verčiau eina pažiūrėti kokio nors kito filmo, nes „Bonjour Tristesse“ nesiderins su jo šviesia ir natūralia prigimtimi, bet suaugusieji gal šiame filme susimąstys ir daugiau susirūpins tinkamu vaikų auklėjimu. (A-III)

WITNESS FOR THE PROSECUTION

Filmas, pagamintas pagal Agatha Christie detektyvinę istoriją, pasižymi įdomia įtampa ir lengvu humoru. Vaizduojamas teismo procesas, kaltinant ir ginant naivų jaunuolį, įtariamą žmogžudyste. Rimti ir psichologiški proceso momentai yra nuolat pajvairinami puikais ir kartais visai nelaukto humoro. Pagal visą teismo eigą žiūrovas laukia visai kitokios pabaigos, todėl paskutinės filmo minutės yra staigmeniškos.

Savo nepaprastai puikia vaidyba filme “karaliauja” anglų artistas Charles Laughton, be kurio visas filmo turinys ir įdomumas nustotu bent pusės savo vertės. Nuo jo daug neatsilieka nė Marlene Dietrich, kuri, tur būt, dar niekados nėra taip gerai vaidinusi. Tik Tyrone Power, filmo artistų sąrašė stovįs pirmoje vietoje, šios garbės tikrai neužsitarnauja savo gana blankia vaidyba. Tiesa, čia pasirodo ir mūsų Rūta Kilmonytė, kurios vaidmuo nedidutis, bet gerai atliktas. Tikimės, kad ši simpatiška mūsų tautietė pamažu kils vis aukštyr ir aukštyr Hollywoodo žvaigždžių padangėje.

Bendrai, filmas yra įdomus savo įtampa, humoru ir psichologiniais momentais. (A-II)

THE BOLSHOI BALLE

Iš visų meno šakų gal mažiausiai yra suplastas baletas. Kai kas jo net nelaiko menu, o tik “kojų rodymu”. Bet tai yra vienas dvasingiausių menų. Kai kuriose senovės religijose baletas buvo esminė kulto dalis. Baletas, kaip choreografiškojo meno rūšis, yra šokių, pantomimos ir muzikos harmonija, atvaizduojanti įvairias idėjas. Grožis, harmonija ir dvasia — tai baleto ypatybės. Kadangi jame turi viešpatauti ne kūnas, o dvasia, tai ir apranga, ir judesiai, ir visa baleto technika siekia lyg pakelti šokėją nuo žemės ir perkelti į dvasinę sferą.

Norėtume, kad žiūrovai su panašiomis mintimis eitų ir į neseniai pastatytą gražų filmą “The Bolshoi Ballet”, kuriame garsiosios Britų baleto kompanijos šokėjos ir šokėjai atlieka rinktinis klasikinio baleto dalykėlius, akompanuojant “Royal

Opera House” orkestrui. Pagrindinis veiklas yra “Giselle”, kuriame šoka Galina Ulanova, Rimma Karelskaya, Nikolai Fadeychev. Taip pat yra puikiai atliktos ištraukos iš “Gulbių ežero”, “Mirštančios gulbės”, “Fausto” ir kitų žinomų baleto kūrinių. (A-I)

PATHS OF GLORY

Veiksma vyksta 1916 m., Didžiojo Karo metu tarp prancūzų ir vokiečių. Abidvi pusės gerai įsitvirtinusios apkausuose, todėl visa kova tebevyksta tik mažais ir atsargiais užpuolimais bei prasi-veržimais. Norėdamas parodyti savo prancūzišką drąsą, klastingas generolas Adolfas Menjou prikalba igulos vadą Jurgį Macready organizuoti puolimą ir stengtis paimti vokiečių laikomą labai gerai sustiprintą kalvą. Šiam beviltiškam žygiui paskiriamas pulkininkas Kirk Douglas, kuris, rizikuodamas prarasti malonę karo vadovybėje, griežtai pasipriešina, aiškindamas, kad tai būtų beprasmiš jo ištikimų kareivių kišimas į kulkų liūtų. Bet į jo perspėjimus nekreipiama dėmesio, ir pradėdamas puolimas.

Filme labai aiškiai parodomas klaidus karo baisumas, kai kareiviai per savo draugų lavonus veržiasi pirmyn. Po neišvengiamo pralaimėjimo ištūžę karo vadai atiduoda karo lauko teismui tris karius, kaltinamus bailumu. Kirk Douglas, pasipiktinęs tokia neteisybe, drąsiai stoja jų ginti. Įdomus yra teismo procesas, kuris pasibaigia neteisybės atidengimu.

Baisių karinių scenų mėgėjams filmas patiks, bet nesiūlytume jį vesti vaikų, nes ir kariniai ir kaubojiški filmai neigiamai veikia jų jautrią sielą. (A-II)

